«بوزانتیون»
ارمنیجه یومی وسیاسی غزته . صاحب امتیاز ومدیر مسؤل
بوزانت كچیان
مطبعه واداره‌خانه‌سی باب عالی جاده‌سنده ۳۸ نومرولی
دائرهٔ مخصوصه‌ده در

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. Տարեկան 7 մէճիտ. Վեցամսեայ 3 1/2, Եռամսեայ 2: —Արտասահման 40 Ֆր. վեցամսեայ 20, եռամսեայ 10: Թղթատարի ծախքը մեր վրայ, դաց ի Բոսթ Լօքալէ:

ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ

ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՄԷՆՕՐԵԱՅ

ՔՍԱՆ ՓԱՐԱ — ՔՍԱՆ ՓԱՐԱ

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԲՈՒԶԱՆԴ ՔԷՉԵԱՆ
Ի դիմաց Թերթին կ'ստորագրէ մի միայն ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆՆ
Առ որ կ'ուղղուին ամէն գրութիւնք

PUZANTION
Journal Arménien Quotidien, Politique, Financier et Littéraire
Directeur-Propriétaire
PUZANT KÉTCHIAN
Bab Aali Djaddéssi, No. 38, CONSTANTINOPLE

Ա. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 257 | Կ. ՊՈԼԻՍ, ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, 1897 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 2/14 | 17 ՐԷՊԻ ԻՒԼ ԱԽԸՐ 1315 | 2 ԻԼՈՒԼ 1313 | Ա. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 257

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆՔ

ՉԱՓԱԶԱՆՑ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴ

Ծնողաց մէջ ընդհանուր գանգատ կայ դպրոցական արձակուրդներուն չափազանց երկարելուն համար: Երբ դաստիարակներուն գանգատուի թէ տղոց բարեկրթութեան հոգ չի տարուիր, գիւղին պատասխան մ'ունին. «Ուսմնին կրթութեան վիճակն է տղոց անկրթութեան պատճառը» կ'ըսեն: Բայց իրենք կ'աշխատին կարելի եղածին չափ շատ օր տղաքը տուն պահելու. Պատրուակ կ'փնտռեն դպրոցը գոցելու: Այդ մասին խմբագրելուէն ինչուան Ուսում. Խորհուրդ, կրօնաւոր և աշխարհական ամէնքը խօսք մէկ են. Միայն ծնողաց խօսքը մտիկ ընող չկայ. միայն տղոց պարապ պտըտելուն և փողոցները գեղերնելուն անպատեհութիւնը մտածող չկայ: Իբր թէ քիչ տօներ ունէինք, քանի մը հատ ալ Մակար կաթողիկոս ինք բարդեց՝ խաչանիշերը չափելով Օրացոյցին մէջ: Հասկցած էր հանգուցեալ կաթողիկոսը թէ անկարող էր յիշատակելի անուն մը կտակելու, կամ գովելի հաստատութեան կամ ձեռնարկութեան մը իր անունը զուգորդելու: Ուստի, գոնէ (թոյլ) տղոց երախտագիտութեան վրայ իրաւունք մը ստանալ ուզած պիտի ըլլայ՝ շատցնելով դպրոցական արձակուրդները: Հանգուցեալ կաթողիկոսը քիչ մ'ալ քահանայից սիրելի ըլլալ փափաքեր է, եկեղեցին մէջ հանդիսական օրերը շատցնելով որպէս զի քահանաներն իրենց պնակները ժողովրդին մէջ «շրջագայելով» (՞), առանց մ'ընեն որ մարդ չուզէ եկեղեցիէն ներս ոտք կոխել: Անհոգ վարժապետներ բնաւ չենք տարակուսիր որ մեծ կ'փառեն երբ «Զարթնուրը»ին անունը լսեն: Միակ երկու հինգ տարուաններ չէին բաւեր՝ ուրիշ կարգ մը տօներ արդէն կ'յարգուէին մեր կրթական պաշտօնէութեանց կողմէ, որք կ'կարծուէր թէ դպրոցականները փողոցի սրիկաներէն զով ըլլալով պարբերաբար, անոնց (դպրոցականներուն) սրտին մէջ կ'տպաւորեն Հայ. Եկեղեցւոյ խորհուրդներուն և փուրքերուն յիշատակը: Այս կարծիք կ'երեւի թէ այնքան հիմնաւոր էր որ՝ արձակուրդներուն թիւն աւելցնելով նոյն բարի գործին նոր միջոց մը տալ ուզուեցաւ վերջին տարիներս: Այս Թադէոս Բարթողիմէոսի կամ ուրիշ Առաքեալներու տօն. այս Ս. Գր. Լուսաւորչի մուտն ի Վիրապ, այս ելն ի Վիրապէ: Սրբոյ կուսին տօներն ալ աւելցած են, իր վերափոխում, իր յղութիւն զՏա. Գա., և յետոյ, իր մօր յղութիւնն, որ առաջիկայ երկուշաբթի արձակուրդ պիտի տայ եղեր մեր զաւակաց. իր ծնունդ. իր տաճարին գալուստ. իր գօտիին գիւտ, և յետոյ Խաչի տօները, Խաչվերաց, Վարագայ Խաչ: Վերջապէս, երկամսեայ տարեկան արձակուրդը, Ծնունդի և Զատկի արձակուրդներն և Բարեկենդանի արձակուրդը (մէկ մէկ շաբաթ) հաշուելով, տարւոյն կէսը տօնը — կամ փողոցը — կ'անցընեն դպրոցականք: Պատճա՞ռ:

Որ Եւրոպեան ազգի մէջ այսչափ արձակուրդ կայ. Ըսէ՛ք, Պէրպէրեան էֆ., ըսէ՛ք Հինդլեան էֆ.: Ձեր անձամբ փայլեցուցած Զաւէցերեան պատռական «քընդին»ներուն մէջ տղաք այսչափ ժամանակ պարապ կ'անցընե՞ն: Գո՞նէ անոնք դպրոցէն դուրս ալ կրթուելու միջավայրերու մէջ կ'րնան գտնուիլ: Մերիններն ո՞ւր կ'անցընեն արձակուրդնին: Որ միամիտը կ'հաւատայ վարժապետներուն այն տղայական առարկութեան թէ դպրոցականներն «ամառանոց» կ'երթան: Ամառանոց երթալու չափ բարեկեցիկ ծնողքներ արդէն իրենց տղաքը մեր Թաղային վարժարանները չեն ղրկեր, չհաւնելով մեր Թաղային վարժապետներուն աւանդած կրթութեան, և կ'փորձուինք խորհիլ թէ անոնց թերահաւատութիւնն անհիմն չէ բոլորովին, երբ կ'տեսնենք որ այս վարժապետներ տղաքն իրենց գլխէն հեռացնելու համար ո՛րքան հոգի կուտան:

Մեծ տղաքներու համար ենթադրենք թէ տունն ուսմամբ կ'պարապին, իրենց դասերը քաղուած կ'ընեն, վերջապէս դպրոցի ընթացքը չեն ընդհատեր: Բայց սա մանկապարտէզներու նոյնքան երկարատեւ արձակուրդին ի՞նչ ըսենք: Մանկապարտէզին հիմնական գաղափարն այն չէ՞ միթէ որ տան շարունակութիւնն է, ու բարւոքումն, և հասարակ դպրոցներէն բոլորովին տարբեր հաստատութիւն մ'է: Չէ՞ մի որ մանկապարտէզի մէջ փոքրիկ տղաք խաղալով ու զուարճանալով բան կ'սորվին, որով չեն յոգնիր, և մայրական ու ծնողական խնամք կ'վայելեն: Ուրեմն, ի՞նչ հարկ ամիսներով փակել ընտանեկան հաստատութեան մը դուռները: Եթէ տղաքներ նոյնքան կ'սոսկան մանկապարտէզէ որքան նախակրթարանէ, ո՞ւր մնացին մանկապարտէզին գովաբանեալ տարբերութիւններն ու առաւելութիւնները: Շիտակը խօսելով, մեր փոքրիկներուն բնազդը մեր ձրի ենթադրութիւններէն շատ աւելի հիմնաւոր է, երբ անոնք մանկապարտէզն աւելի չեն սիրեր քան նախակրթարանը. զի մանկապարտէզներուն շռայլուած գովեստներն աւելի վարժուհիներուն ուղղուած փաղաքշական «քոմբլիման» մ'ըլլալ կ'թուին մեզ, քան մեր կրթական դրութեան մէջ ճշմարտապէս հաճելի և արդիւնաւէտ նորութեան մը յեղաշրջումը: Ցիկլին Մատաթեանի անուան հետ զուգորդուած այս հաստատութիւնք բատ մեծի մասին մանկապարտէզի անշուք, անհոգի ծաղրանկարն են, քան ուրիշ բան: Կա՛մ «մանկապարտիզպանուհին» անկարող է, կա՛մ մանկապարտէզը պէտք եղածին չափ գործիք և պատկեր չունի: Դո՛ւն ուրեք ամէն պայմանք մէկ տեղ եկած կ'ըլլան: «Վարպետ տուտու»ներն այնքան բամբասող այս կրթական վերանորոգիչները շատ հեռ անոնցմէ տարբեր չեն վարուիր մանկապարտէզի տղաքներուն հետ:

Կ'առարկեն թէ «վարժապետները, վարժուհիները չէ՞ք մեղքնար. անոնք մարդ չե՞ն, հոգի չունի՞ն, հանգստեան, կազդուրման չե՞ն կարօտիր»: —Բայց չենք առաջարկեր արձակուրդները ջնջել բոլորովին. անոնց չափազանց երկարումէն միայն կ'գանգատինք: Եւ յետոյ, հոգի չունի՞ն մտքի և ձեռքի բոլոր այն աշխատաւորները, մեծ թէ փոքր, որք անանկ տարեկան արձակուրդներ չունին: Վաճառականներն և իրենց գրագիրներ, խանութպաններն և իրենց աշկերտներ, ամէն կարգի արհեստաւորները, կար կարող աղջիկներն, և յետոյ, խմբագիրները, գրագէտները, ազգային պաշտօնեաներն հոգի չունի՞ն, մարդ չե՞ն: Ասոնք միթէ տարին տասներկու ամիս իրենց գործին գլուխը չե՞ն գտնուիր: տարին քանի՞ օր արձակուրդ կ'վայելեն. կամ արդեօք արձակուրդ կ'վայելե՞ն երբեք: Վարժապետներն և վարժուհիները մեղք արտին ցորենն են: Ո՞րով իրաւամբ տարւոյն կէսը պարապ անցընեն և ամսական առնուն: Այս ծուլութիւն, այս շռայլութիւն ո՞ր երկրի մէջ կայ, ո՞ր ազգի մէջ, կամ ո՞ր գործի մէջ: Մեզ պէս աղքատիկ ժողովրդի մը կրթիչները, վարժապետները պէ՛տք է միթէ որ տարւոյն այնքան մեծ մասը պարապ անցընեն:

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՔՐՈՆԻԿ

Լրագրողներու Ժողովը ի Բորտօ.—Անգլիա և Վատիկան.—Կղերը Բեւեռային Շրջանակի մէջ.

Բորտօյի մէջ գումարեցին այս տարի Անգլիոյ լրագրապետաց և խմբագիրք տարեկան Ժողովն իրենց Ընկերակցութեան: Նախագահը, Խորհրդարանի անդամ Մր. Մաքլին, 60 տարիէ հետէ լրագրութեան ստացած կարեւորութիւնը պարզեց, և անոր համեմատ շեշտեց Մամլոյ մշակներուն վրայ ծանրացող պարտաւորութիւնները: «Ինչ որ կ'պատահի աշխարհի մէջ, մարդկութեան յարափոփոխ երեւոյթներն, անոր ամէն մտածումները, կիրքերն ու փափաքներն, ամէն խօսածներն ու ըրածները, ժամանակին քաղաքականութիւնը, կրօնքը, գիտութիւնը, զուարճութեան միջոցներն, ամէն տեսակ արշաւները, դրամական գործերը, գեղարուեստն ու գրականութիւնը կ'պատկերացուին ո՛չ միայն օրէ օր, այլ ժամէ ի ժամ, ո՛չ թէ մէկ, այլ հազարաւոր տարբեր հայելիներու մէջ, որք աւելի կամ նուազ ճշտութեամբ կ'անդրադարձնեն այն դարուն ոգին յորում կ'ապրինք:» Ո՛չ մէկ լրագիր, ո՛րքան ալ հզօր, հանրային կարծիքն ուղղելու մենաշնորհը չի կրնար վայելել: «Մեքենագիտութեան օրէնք մ'է որ երկու ոյժեր, հակառակ ուղղութիւնով շարժած, երբ բախին իրարու, արտադրուած զօրութիւնն իրեն յատուկ ուղղութիւն մը կ'առնու, բաղադրեալ ներհակ ոյժերուն շաւիղէն տարբեր: Այսպէս ալ հանրային կարծիքը չէ ինչ որ այս կամ այն Թերթ կ'ըսէ, այլ տարբեր բան մը որ կազմուած է ներհակ ոյժերուն ձուլումէն, կամ շփումէն: Լրագրութիւնն Անգլիոյ մէջ տակաւին թէ՛ արուեստ է և թէ առեւտրական գործ, մինչ Միաց. Նահանգաց մէջ արուեստը վերջ գտած է, և լրագրութիւնն առեւտրական գործ մը միայն եղած է, որով առաջուան ազդեցութիւնն ալ չունի: Բայց Մր. Մաքլին կ'ցաւի որ Անգլ. մամուլին մէջ ևս առեւտրական տարրն հետզհետէ գերակշիռ կ'դառնայ, և Ֆլիթ Սթրիթ ի Լոնտոն, ուր են Անգլ. մեծ թերթերուն տպարանները, նոր էլտորատօ մը կ'հանդիսանայ, ուր յաջող լրագրապետները նոյնքան մեծ հարստութեան կ'տիրանան կարճ միջոցի մէջ որքան Քլոնտայք գացողներն, (և հոն չմեռնողները.՛): Շատ չանցած լրագրապետներ Լորտերու Ժողովին պիտի անդամակցին՝ ազնուականութեան բարձրանալով իրենց հարստութեան շնորհիւ, ինչպէս խոշոր կալուածատէրներն եւ գարեջուրէն հարստացած գործարանատէրները:

Ընկերութիւնն, ևս քան զևս գնահատելով Մամուլի ազդեցութիւնն, սկսած է անուղղակի միջոցներով կաշառել Մամուլի աշխատաւորները: Մեծամեծներ իրենց սեղանին կ'հրաւիրեն զանոնք. բարձրաստիճան տիկիններ իրենց քաղցրաբոյր դահլիճներուն մէջ կ'ընդունին զանոնք: Մր. Մաքլին մտահոգութեամբ կ'տեսնէ որ այսպէս շլացած խմբագիրը թերթին մէջ շողոքորթել սկսեր է մեծերը: Մտքի այս տրամադրութիւն անհաշտ է քննադատութեան անկախութեան հետ: Անկախութիւնը, կ'ըսէ, լրագրութեան կենսատու արիւնն է, և ամէնէն հարուստ եւ ազդեցիկ թերթն անգամ, որ այս գերազանց շնորհը կորսնցուցեր է, բրօք կ'ուտ մը չարժեր: Ներկայք ջերմապէս ծափահարեր են այս դիտողութիւն. զի անոնք Թայմզ չեն, ո՛չ ալ Տէյլի Թէլէկրաֆի նման՝ կայսեր իշխանէն նամակ ընդունող երջանիկներ: Շնորհիւ պարտաւորիչ և ձրի դաստիարակութեան, այսօր ամէն ոք կարդալ գիտէ, եւ ժողովրդեան ամէն դասակարգ պէտք կ'զգայ լրագիր մը կարդալու: Ազգին մեծ կրթիչներն ըլլալու կոչումն ունին խմբագիրներն, եւ Մր. Մաքլին կ'պահանջէ որ հացի կոխին մէջ անոնք այս բարձր տեսակէտը չմոռնան տեսութենէ, այլ ամէն բանէ առաջ իրենց անձնական արժանապատուութիւնն ու հանրային պարտաւորութեան գիտակցութիւնը պահպանեն:

* * Լեւոն ԺԳ. վճռեր է: Վերջին անգամ կարգ մը կարդինալներու և եպիսկոպոսներու յանձնաժողովի մը պաշտօն տուած էր խորունկ քննութեան ենթարկելու միւս Եկեղեցիներն Հռոմայ Եկեղեցւոյն հետ միացնելու խնդիրը: Փոյթ չըներ որ իր ջանքեր ո՛րչափ անգամներ ի դերեւ ելան այս մասին: Ընդունած անհաճոյ պատասխանները պարզապէս չեղեալ կը նկատէ, և իր հնարիմաց միտք շուտով նոր ձեւ կ'գտնէ իր սրտին մեծ փափաքը միշտ և հանապազ հաշակելու: Ժողովը տեղեկագրեց Պապին թէ ի Լամպէթ (Լոնտոն) Քէնթըրպըրիի Արքեպիսկոպոսին նախագահութեամբ անկլիքան 200 եպիսկոպոսներուն այս օրերս տուած որոշումներէն ետքը, պէտք է որ Հռոմ նոր ուղղութիւն մը բռնէ: Այսպէս կ'խրատեն նաև Անգլիոյ կաթոլիկ եպիսկոպոսները: Պէտք է թողուլ «հաւաքական գործողութիւնը», և Մեծին Բրիտանիոյ մէջ «բրոբականտայ» ի գործը սահմանափակել «անհատական դարձերու»: Եւ եթէ այս կամ այն Անգլիացի Հռոմայ Եկեղեցւոյն հետ միանայ, պէտք է բատ կարի ընդարձակ կերպով հրատարակել, ծանուցանել եւ հռչակել, ուրիշներուն օրինակ ըլլալու համար, իբրեւ անդիմադրելի շարժում մը: Ի նպաստ Հռոմայ Եկեղեցւոյն կրօնափոխութեան լուրերն ո՛րքան լայնօրէն ծաւալին, այնքան աւելի հաւանական է, կ'ըսէ Ժողովն, որ կաթոլիկութեան դարձողները շատնան: Ամենօրեայ դրական կեանքէն այս դարավերջիկ փոխառութիւնը ջատագովելէն ետքն ա՛յն երկրին համար ուր ամէն բան ռէքլամ է, կարդինալներն եւ եպիսկոպոսները կ'ըսեն թէ «հաւաքական ջանքերն» յաջողութեան աւելի մեծ յոյս կ'ներշնչեն Արեւելեան Եկեղեցեաց ոմանց համար, ի շարս որոց կ'յիշեն Ղպտիները, Պուլկարներն և Ռութէնները, (Կալիցիոյ Լեհերուն մէջ բնակող Աւստրեան հպատակ Ռուսերը:)

Ցանձնաժողովը Պապին ուշադրութեան մատուցեր է նաև Ասիոյ, Աւստրալիոյ եւ Ովկիանիոյ կաթոլիկ միսիոնարութեանց անյաջող վիճակը. զի Աստուածաշունչի Ընկերութեանց եւ Անգլ. միսիոնարական Ընկերութեանց տեղեկագրերը մեծապէս ուշագրաւ համարուեր են Վատիկանի մէջ: Դիտուեր է որ Հռոմայ Եկեղեցին շատ դանդաղ կ'յառաջդիմէ, բաղդատմամբ Բողոքականութեան և Անկլիքանութեան «արտասովոր կերպիւ արագ շարժման», որուն ոյժ կուտան Անգլ. և ամերիկացի ժողովրդոց բարոյական զգացումն եւ նիւթական ձեռնտուութիւնը: Հաւատոյ Տարածման կամ Բրոբականտայի հռոմէական Ժողովներուն եւ Միսիոնարութիւններուն ընդարձակ կազմակերպութիւններուն և լայնածաւալ գործառնութիւններուն հակառակ, հռոմէական տարածումը շատ ետ մնացած է, կ'ըսեն կարդինալներն եւ եպիսկոպոսներն որք այս դիտողագիրը մատուցին Պապին, և կ'առաջարկեն որ Վատիկանի ձեռնհաս ժողովները միջոց գտնեն իրենց գործունէութիւնն աւելցնելու:

* * Էսքիմոները փոքրահասակ նկուն մարդիկ են, աշխարհիս ամէնէն հիւսիսային կողմը բնակած, յաւիտենական սառոյցներու եւ ձիւներու մէջտեղ, բուն իսկ Բեւեռային Շրջանակի մէջ: Ո՛րչափ ալ խեղճ ըլլան անոնց սնունդն ու բնակարանները, հոգ չէ, միսիոնարը կ'երթայ զանոնք գտնել, և արդէն անոնց մեծ մասը բողոքական է: Անգլիոյ Միսիոնարական Ընկերութիւնն իր դրօշը տնկած է Էսքիմոներուն մէջտեղ. և ամէն կիրակի և շաբթու մէջ որոշուած օրեր անկլիքան պաշտամունք կ'կատարուին նորահաստատ եկեղեցիին մէջ: Եկեղեցիին արտաքին տեսքը մէջն հաւաքուող ժողովրդէն նուազ ուշագրաւ չէ: Կէտ ձկան (պալէնա) այն դիւրաթեք ոսկրներն, որք կ'կարծուի թէ Պոլսոյ գեղուհիներուն մէջքը կ'գօտեն սեղմիրանի ձեւին տակ, —(մինչդեռ աւելի հասարակ ոսկրներով շինուած է այն փափուկ պաշտօնը կատարել կոչուող գործիներու մեծ մասը,)—գործածուած են շէնքին ատաղձ յօրինելու, և այն ոսկրներուն վրայ տարածուած են փոկի կամ ծովահորթի մորթեր, և բովանդակ շէնքը կ'նմանի խոշոր գմբեթաւոր վրանի մը: Մուտքս կիրակի առտու մը անախորժ այցելութիւն մ'ընդունեց Էսքիմօ եկեղեցիներէն մին: Հարիւրաւոր սովալլուկ շուներ յարձակեցան շէնքին վրայ: Ի՞նչ ընելու: Էսքիմօնե՞րն ուտելու: — այնքան յանդուգն չեն, զի վերջապէս շուն են, վախկոտ են. գայլ չեն բոլորովին: Եւ յետոյ, Էսքիմոներն, արջի մորթ հագած, դիւրաւ չեն խածնուիր, ու գիտեն իրենք զիրենք պաշտպանել շուներուն ու մինչեւ իսկ գայլերուն և արջերուն դէմ: Անօթի շուները ձիւնակոյտերուն մէջ ո՛ւ և է ուտելիք գտած չըլլալով, եկեղեցիին վրայ ելան փոկի մորթերը քակելու և ուտելու համար: Բաւական տեղ մը բացեր էին գմբեթին վրայէն, երբ այլ յայլմէ եղած՝ անկլիքան միսիոնար և Էսքիմօ հաւատացեալ դուրս խուժեցին եկեղեցիէն. զարկին ու զարնուեցան. ժամու մը չափ կռուելէն ետքը վանեցին շուները, քանի մը տասնեակ գետին փռելէն ետքն, և մինչ միւս շուներն զբաղած էին իրենց սատկած ընկերները գիշատելու, դիւրաշարժ Էսքիմոները վրանին վրայ ելած, փոկի նոր մորթեր կ'կարէին պալէնայի ատաղձին վրայ: Զ[illegible] մը երգելով, անկլիքան երէցը վերջ տուաւ այս յուզիչ արարողութեան: — Այս պատմութիւնը կարդալով, մեք ոչ այնչափ Բեւեռային շուներուն, անոնց անօթութեան և Էսքիմոներուն քաջասրտութեան վրայ զարմացանք, որչափ այն փափկակազմ համարուած Անգլիացիներուն վրայ, որք այն ցուրտ տեղուանքը գացեր են Աւետարան քարոզելու: Իրաւ է որ տաքի ալ կուգան. զի իրենց տարեկան Տեղեկագրին յաջորդ երեսը գրուած է Այրեցեալ Գօտիի գաճաճներուն մէջ աշխատող Միսիոնարաց գործառնութիւններուն պարզ և անսեթեւեթ պատմութիւնն ալ: Տեսէք մինչեւ ո՛ւր կրնար հասնիլ եկեղեցական անձնուիրութիւնը, Հասարակածէն ինչուան Բեւեռ: Մեր գաւառներ լայնութեան ո՞ր աստիճանին տակ են արդեօք...:

ՕԼՏ ՃԷՆԹԼՄԷՆ

ԳԱՂԹԱԿԱՆԻ ՑՈՒՑԱՏԵՏՐԷՍ

ՊՈՒԼԿԱՐԱՑԱՆ ԹԱՐԳԵՐ

(Պուլկար Գրականութիւն)

Պալքանի լեռներուն ու դաշտերուն վրայ շնչող պուլկարը, ծագումով սլաւ, լեզուով սլաւ, կրօնքով սլաւ, շատ բնական էր որ ենթարկուէր հիւսիսի հզօր սլաւին ծաւալուն ազդեցութեանը՝ նոյն իսկ իր նորածիլ գրականութեան մէջ ալ: Արդ, պուլկար գրականութիւնն, անոր արտադրութիւններն ու հեղինակները խորին ուսումնասիրութեան մը ենթարկելով, պիտի տեսնուի թէ բոլորն ալ ուղղակի կրած են ռուսական գրականութեան հզօր դրոշմ իրենց ամէն շրջաններուն մէջ: Ժամանակակից բոլոր ռուս բանաստեղծները, վիպասաններն ու գրագէտներն, ինչպէս Պուշքին, Տոսթոյեվսքի, Լերմոնթով, Կոկոլ, Չէրնիշեվսքի, Զայքովսքի, Թոլսթոյ և Թուրկէնեֆ նոյնքան ծանօթ անձնաւորութիւններ են պուլկար զարգացած դասուն որքան Ռուսիոյ մէջ: Անոնց բոլոր արտադրութիւնները վերածուած են պուլկարերէնի և իրենց ազդեցութիւնն այնքան բարդ և ջլուտ է եղած որ պուլկար գրագէտներէ շատեր պարզապէս հետեւողներ դարձած են սլաւական այն հսկայ տաղանդներուն: Թոլսթոյ նոյնքան ջերմեռանդ պաշտողներ ունի Պալքանեան ցամաքակղզիին մէջ որքան Ռուսիոյ մէջ:

Վերջին ժամանակներս, սակայն, եւրոպական ուրիշ գրականութեանց ճաշակն ալ սկսաւ քիչ քիչ մուտ գտնել պուլկար նոր սերնդեան մէջ: Կարեւոր թարգմանութիւններ կատարուած են ֆրանսական հին և նոր մատենագրութենէն: Հիւկօ, Թ[illegible], Ֆենըլոնի Թելէմաքը, Տիւմա Որդիին Գամելիազարդ Տիկինը, Ռընանի Կեանք Յիսուսին, ու Ֆրանսուա Քօբէի գլխաւոր գործերէն մէկ քանին մեծ ախորժով ու հետաքրքրութեամբ կ'կարդացուին քիչ շատ գրականութեամբ սնած Պուլկարներէն: Անգլիական գրականութենէն Շէքսփիրի հրաշակերտները, գերման գրականութենէն Կէօթէ ու Շիլլէր ու Քարլ Մարքս փութկոտութեամբ կ'ըմբռշխնուին:

Ուշագրաւ կէտ մըն է այս վերջին հեղինակին վայելած յոյժ մասնաւոր համակրութիւնը պուլկարական որոշ դասակարգի մը մէջ: Թարգմանուած է անոր Դրամագլուխն, որ, ինչպէս ամէն երկիրներու, Պալքանի այս փոքր ժողովուրդին մէջ ալ իր ծիլերն արձակած է, որոնք երթալով կ'հաստատուն ու կորովի արմատներ կ'ձգեցնեն: Տնտեսական գաղափարներ այսօր շատ բարեբեր գետին մը գտած են պուլկար նորահաս սերունդի մէջ մանաւանդ, որ խելայեղ փութկոտութեամբ մը կ'նետուի անոնց մանուածապատ ցանցին մէջ՝ այլ եւս դուրս ելլալու անհնարութեամբ: Թերեւս առանց հիմնովին ըմբռնելու ընկերվարութեան սկզբունքն, անոր կատաղի ջատագովն ու [illegible] եղած են պուլկար երիտասարդներ, որոնք, իրենց դեղին կամ շէկ մազերն ուսերն ի վար ձգած ալէծուփ, կ'ջանան յատկանշել իրենց բռնած մասնաւոր դիրքն համարակ մահկանացուներու կարգերուն մէջ: Ցաւալի է որ նորահաս երիտասարդութեան մէջ այսօրինակ անմարսելի գաղափարներու անտեղի ծաւալումն, երեւոյթ մը առաջ եկած է զոր Ֆրանսացիք կ'բացատրեն գեղանկար բառով մը, Բօհէմ: Այո, պուլկար բօհէմներ կան հիմա, բնականաբար շատ նախնական ու անկատար կերպարանքի մը տակ, որ շատ հեռուէն, հորիզոնային մշուշի մ'ընդմէջէն կ'զգացնեն ճշմարիտ, կատարեալ բօհէմն որ կ'ապրի Ֆրանսայի մէջ, այն աստիճան որ կ'վախնամ այս բառն այստեղ պատշաճեցնելու: Պուլկար ընկերվարականը կամ այլանդակ գաղափարներու հետեւողը դեռ ուսման շրջան մը աւարտած չըլլար ընդհանրապէս, մտքի առաջ յափշտակուած կամ ոստումով խակոյն գրկած իրարցուցած է այն դաւանանքը զոր ընդունած են երկար մազ ձգելու առանձնաշնորհումը վայելող բացառիկ էակները: Օր մը դրասենեակս նստած էի. յանկարծ դուռը բացուելով մէկ ոստումով դիմացս եկաւ ցցուեցաւ երիտասարդ մը քրտնաթաթաւ, փոշելից ու վաստակաբեկ: Իտալացի մ'էր որ ինծի աղաւաղ ֆրանսերէնով մը բացատրեց թէ Ռումանիաէն կուգար հետիոտն: Հիմա քաղաքն իրեն անծանօթ էր, և ինք անօթի էր ու գրպանն ալ 50 սանթիմ կար: Կ'աղաչէր որ անմիջապէս գործ մը ցոյց տամ իրեն որով ապրէր: Խօսակցութեան մէջ միանգամայն յայտնեց թէ ինք ընկերվարական էր: Անոր ձեռքէն ազատուելու ճար մը փնտռելով, անմիջապէս այս բառը շահագործեցի: Ըսի թէ քաղաքին մէջ իրեն դաւանակից եղբայրներ ունէր, որոնք անշուշտ օգնութեան ձեռք պիտի կարկառէին իրեն՝ չմեղանչելու համար իրենց սկզբունքին դէմ, թէ ճանչնալու համար իր այդ եղբայրները կը բաւէր չորս-հինգ փողոց ժուռ գալ, անոնցմէ մէկուն հանդիպելու համար որ ընդհանրապէս երկայն մազ կ'կրէին: Այս վերջին բառին վրայ իտալացին հեգնօրէն ժպտեցաւ: Երիտասարդն առաւ քալեց՝ փողոցներուն մէջ երկայն մազով մարդ գտնելու: Անկարելի եղաւ ինծի մեծամեծ քրքիջ մը զսպել երբ յաջորդ օրը նոյն իտալացին գրասենեակս մտաւ, սրտմտած ու զայրացած... յուզումէն ընդհատուած բառերէն հասկցայ թէ երեք հատ երկարամազ երիտասարդ ձեռք ձգած էր որոնք բրտօրէն վռնտած էին զինքն՝ հակառակ յանուն ընկերվարութեան իր ըրած աղաչանքներուն: Ու իտալացին՝ ընկերվարութիւն բառը մռլալով դուրս ելաւ: Ինչպէս կ'երեւայ, պուլկար դատարկամիտ ընկերվարականներն աւելի տեսականօրէն կ'հետեւին Քարլ Մարքսի քարոզած սկզբունքին, քան գործնականօրէն: Իտալացին անոր դառն փորձը կրած էր:

Վառնա. ԵՐՈՒԱՆԴ

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՔԱՆԻ ՄԸ ԲԱՑԱՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Բիւզանդիոնի օգոստոս 9 ի և 12 ի թիւերուն մէջ կարդացինք Դ. Սարգիսեանի երկու յօդուածները Ն յօդի գործածութեան և ամէն բառին ուղղագրութեան վրայ, նոյնպէս Մասիսի օգոստոս 6ի թիւին մէջ ուրիշ յօդուած մը ամէն բառին ուղղագրութեան վրայ։ Յօդուածագիրները նախ՝ կարծես մէկ բերան՝ կը պնդեն թէ «անտեղի, ռամկական ըմբռնում է աշխարհաբար կոչել արդի հայերէն լեզուն» կամ թէ «խիստ անպատեհ բան մըն է մեր լեզուն այսպէս բաժնել երկու անուններու տակ, գրաբար լեզու և աշխարհաբար լեզու (՞)», իբր թէ գրաբար և աշխարհաբար բառերն առաջին անգամ ես ստեղծած ու գործածած ըլլայի ծանօթ բանասիրական յօդուածիս մէջ կամ թէ գրաբարն ու աշխարհաբարը զատ զատ լեզուներ ենթադրած լինէի։ Իմ յօդուածիս մէջ գրաբար կամ աշխարհաբար լեզու անուններին յիշուած չկայ, բայց գրաբար և աշխարհաբար բառերը (առանց լեզու-ի) գործածած եմ այնպէս՝ ինչպէս ուրիշները և իրե՛նք իսկ կ'գործածեն։ Եթէ յօդուածագիրներուն այդ դիտողութիւնը մասնաւորապէս մեր բանասիրական յօդուածին կ'ակնարկէ, արդարեւ շատ անտեղի է, ուրիշ բան է եթէ ընդհանուր դիտողութիւն մըն է։

Մեր Բանասիրական յօդուածին մէջ երբե՛ք ըսուած չէր թէ Ն յօդը գրաբարի մէջ աններդաշնակ է, ինչպէս հասկցած կը թուի Պ. Դ. Սարգիսեան։ Ն յօդը կրնայ «ակնախտիղ քայլ մ'ըլլալ գրաբարի հոյակապ կուրծքին վրայ», ադոր դէմ ըսելիք չունինք. բայց կրնայ աշխարհաբարի մէջ ալ շատ անճաշօրէն գործածուիլ, ինչ որ կ'ընդունի նաեւ Պ. Սարգիսեան։ Զարմանալի է սակայն թէ Սարգիսեան ինչպէ՞ս կրնայ կարծել թէ աշխարհաբարի մէջ Ն ի յաճախակի և անճաշ գործածութիւնն «աւելի գրաբարի անգէտներու գործ է՝ քան գրաբարագէտներու»։ Ո՞վ չի գիտեր թէ Ն յօդն աշխարհաբար գրուածքներու մէջ ամենէն աւելի գործածած են թերեւս մեր ամենէն աւելի համբաւեալ հայկաբան գրագէտները։ Ասիկէ զատ՝ աշխարհաբարի մէջ յօդը շատ չափաւորէն կը գործածուի, մինչդեռ գրաբարի մէջ շատ ծայրօրէն և աւելի պատշաճօրէն, որով երբ աշխարհաբարի Ն յօդին գրաբարի Ն յօդը բաղդատակապէս կը փոխանակէ՝ բնական է որ գրուածքն աններդաշնակ դառնայ, թէեւ պէտք գրաբարի մէջ իր ներդաշնակութիւնը պահէ։ Ասոր համոզուելու համար դիտեցէ՛ք Դ. Սարգիսեանի առաջ բերած հատուածին աշխարհաբար և գրաբար ձեւերը։ Աշխարհաբարի մէջ 12 յօդեր գործածուած են մինչ նոյն հատուածին մէջ, ուր գրաբարի մէջ միայն 5 յօդ կը գտնենք։ Ի մի բան, մենք երբե՛ք յաւակնութիւն ունեցած չենք կարծեցնելու թէ «գրաբարն աններդաշնակ բան մըն է». ընդհակառակը նոյնքան կը հիանանք անոր վրայ՝ որքան նոյն ինքը Պ. Դ. Սարգիսեան։

Գալով ամէն բառին ուղղագրութեան, մեր հմտութեան կարի համեստ սահմանը, մանաւանդ մեր ապրած գաւառական նեղ միջավայրը—ուր այնքա՜ն դժուար է ձեռք ձգել բանասիրական գիրքեր կամ հանդէսներ—չէին ներեր մեզի այդ մասին աւելի բազմակողմանի տեսութիւն մը պարզել։ Նո՛յն իսկ Հ. Այտընեանի կարծիքն առաջ բերելու ատեն՝ սխալ բառ մը գործածուած ըլլալուն պատճառն այն էր որ այդ յօդուածը գրելու ատեն անմիջապէս մեր աչքին առջեւ չունէինք Այտընեանի քննական քերականութիւնը, և մեր յիշողութեան ապաստանելով է որ մէջ բերինք Հ. Այտընեանի կարծիքը։ Ասով հանդերձ՝ Հ. Այտընեանի գրածը կարծեմ շատ տարբեր չէ մեր յիշածէն կամ հասկցածէն։ Ամէն բառը՝ փոխանակ ըլլալու ամէնայնին կրճատեալը, թո՛ղ ըլլայ անոր արմատը, եւ հանոր բուն հին ձեւը ռամկին մէջ պահուած։ Ասով պատճառ մը չենք ունենար կարծելու թէ է ով ուղղագրուած ամէնայնին արմատը է ով պէտք է ուղղագրուի։ Ընդհակառակն Հ. Այտընեանի քննական քերականութեան (էջ 64) այս մասին տուած ծանօթութենէն իրաւամբ կարելի է հետեւցնել թէ ամէնը է ով ուղղագրելու է քանի որ ամէնայնին արմատն է, որ մատենագրական լեզուի մէջ միայն բարդութեան մնացած էր. (ամէնատես, ամէնագէտ եւլն բարդ բառերը ցարդ է ով կ'ուղղագրուին)։ Ասով հանդերձ՝ այս կարծեաց հակառակն ապացուցանելու համար մէջ բերուած նշանաւոր հայագէտներուն կարծիքներն անշուշտ բաւական զօրաւոր են համոզելու համար զմեզ թէ ամէնը ամփոփումն է համայնին և հետեւաբար է ով պէտք է գրուի։ Այս մասին աւելի համոզիչ պարագայ մըն է ամէնին հնմէն ձեւով գոյութիւնը գաւառաբարբառներու մէջ, (ինչ որ նախապէս անծանօթ էր ինծի)։ Նախկին Ծաղիկին մէջ (1895. էջ 403) Վանի Խլաթանիս գիւղի բարբառով հրատարակուած գիւղական կեանքի պատկեր մը կայ, ուրտեղ կը գտնենք գեղջուկի մը բերնին մէջ գրուած սա խօսքը.—«. . . Ի՛նչ չոտ, Կուլօյի մօտ կընա՛, մէկ թուղթ իրիշկել տուր, էն քու տէրտրոջ խոմթրի խամար քե տեղպէտեղ կ'ասի՝ ի՛նչ ցաւ ի, ե՞րբ կը ժրի. վար հասըլ հըմէն պան կ'ասի քե»։ Արդ՝ կը մնայ միայն գիտնալ թէ ամէնով բաղդուած բառերը պէտք է է՞ով ուղղագրել, ինչպէս մինչեւ հիմա սովորութիւն է, թէ է ով, ինչպէս սկսած է ընել թերթ մը իր խմբագրական յօդուածներուն մէջ (ամէնամեծ ամէնօրեայ եւլն)։ Փափաքելի է որ այս մասին ալ ձեռնհաս բանասէրներ իրենց կարծիքները յայտնէին։

Յօդուածագիրներն այս երկտառին կամ երկբարբառին՝ ինչպէս որ կ'ուզէք, է ի համազօր ըլլալուն, կամ մերթ ու ի սղուելուն, մերթ է ի ամփոփուելուն վրայ կը խօսին, ինչ որ արդէն մենք ալ յիշած էինք։ Գալով Հ նախաշունչ տառին կրճատման՝ այդ մասին քանի մը բան գրել կ'ուզեմ։

Հ տառն հայերէնի մէջ շատ բառերու սկիզբն աւելցուած է իբրեւ տեսակ մը նախադիր-մասնիկ, և միշտ բառին իմաստին ուժգնութիւն կուտայ։ Այսպէս են, օրինակի համար, հայր (այր), հզօր (զօր), հմուտ (մուտ), հուժկու (ուժկու), համբառնալ (ամբառնալ), համբարել (ամբարել), հորթ (որթ), հագնիլ (ագանիլ), հոգի (ոգի), հսկայ (սկայ) եւլն եւլն։ Ըստ Հ. Ս. Տէվրիքեանի՝ այս նախադիր Հ տառը կը համապատասխանէ յանդկ. Ham, հնդկ. sam, հին-պարսկ. ham-ին որ կը նշանակէ յոյժ և մեզի ալ փոխանցուած է (Հանդէս Ամսօրեայ 1887. էջ 164)։ Արդ՝ վերոյիշեալ յօդուածներու մէջ գրուածին նայելով՝ համայնին նախաշունչ Հ տառը նոյնպէս նախդիր-մասնիկ մըն է (ամ, համ), հետեւաբար երբոր համայնին Հ տառն իյնալով ամէնի դառնայ, բառին բո՛ւն և նախնական ձեւէն տառ կրճատուած չըլլար, ինչպէս որ եթէ վերի յիշուած բառերուն սկզբնատառ Հ երը զեղչենք՝ բառերու բուն իրենց սեպհական տառերէն բան մը կորսնցուցած չենք ըլլար, այլ նախադիր մասնիկը միայն որ աւելցուած է բուն բառին վրայ։ Մենք ըսած չէինք թէ բառերուն սկիզբը Հ տառին ատելն՝ անսովոր երեւոյթ մըն է, ինչպէս կը հասկնայ Մասիս, այլ Հ տառին կրճատումը, եւ այս յիշուած նկատումներով դարձեա՛լ իրաւունք կ'ունենանք կարծելու թէ ժողովրդեան բերնին մէջ սկզբնատառ հին կրճատումն անսովոր է՝ եթէ այդ Հ տառն աւելադիր մասնիկ մը չէ, այլ բառին բուն սեպհական տառը։ Այսպէս Հ սկզբնատառերու հնչումն ո՛չ միայն հաւատարմօրէն պահուած է ժողովրդեան բերնին մէջ՝ այլ շատ տեղ աւե՛լի խստացած և խի փոխուած։

Վաննեցւոց գաւառաբարբառին մէջ ընդհանրապէս հերը խի պէս կ'հնչեն. օր. խաց (հաց) խիւանդ (հիւանդ), խասկնալ (հասկնալ), խամար (համար), խաւ (հաւ) եւն։ Նոյն իսկ այս կողմերը հողը կ'հնչեն խող եւլն եւլն։ Այս երեւոյթն ալ մեր բանասէրներու ուշադրութեան կը յանձնեմ։

ՅՈՎՀ. ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

Եւդոկիա

ԴԵՊՔԵՐՆ Ի ՖՐԱՆՍԱ

Բարիզի թերթերը գովեստիւ կ'յիշեն Մ. Ֆէլիքս Ֆօրի նորօրինակ մէկ բարեգործութիւնը։ Այս ամառ, Նանդէսի մեծ Ազգաթանգարը կամ Անկելանոցն այցելուն ատեն, դիտած էր որ շատ մը պատուաւոր մարդիկ, որք՝ ձախողութեան ենթարկուելով՝ այն հաստատութեան մտնել հարկադրուած էին, դուրս ելած ժամանակ գործ մը գտնելու անկարող կ'ըլլային։ Հանրութեան նպաստին դիմելէ առաջ, այս անձինք, մինչեւ յետին ֆր.ն սպառելով, իրենց շնորհքով հագուստներն ալ ծախած կ'ըլլային, և երբ դուրս ելնէին, այն հին հագուստները միայն կ'ունենային որով մտած էին Անկելանոց։ Արդ, չէ՞ մի որ ամէն մարդիկ առաջին տեսութեամբ իրենց հագուստէն կ'դատուին։ Երբ այն ցնցոտիներով ներկայանային գործ մը խնդրելու, հասարակ մուրացիկ կ'կարծուէին, և ո՛չ ոք երես կուտար։ Մ. Ֆ. Ֆօր հիմնեց դրամագլուխ մը, որով այսպիսի անկեալներու պիտի տրուին նոր հագուստներ, որպէս զի կարենան պատուաւոր մարդոց ներկայանալ, եւ գործ խնդրել։ Նախագահը 1,000 ֆր. դրուեցաւ, ուրիշներ աւելի մեծ գումարներ նուիրեցին, դրամագլուխը կազմուեցաւ, և այսուհետեւ պարբերաբար հագուստ պիտի բաշխուի այն դժբախտ կացութեան մէջ գտնուողներուն։ Հագուստի առաջին բաշխումը տեղի պիտի ունենայ վաղը սեպտ. 3/15, Նանդէսի Անկելանոցին Խնամակալութեան ձեռամբ։ Նոյն դրութիւն պիտի տարածուի ուրիշ տեղեր ալ ուր Անկելանոցներ կան։

*** Աշխարհի ամէնէն գէր կինն այսօր Բարիզի մէջ է։ Դորոնդոյի (Քանատա) բնի՛կ Քամբպէլ իշխանուհին է սա, որ կ'կշռէ ճշդիւ երկու հարիւր երեսուն եւ վեց քիլօ,—գիրուկ, քաջողջ այր մարդու մը ծանրութեան կրկինէն աւելի։ Մէջքին լայնքն է մէկ մէտր 80 սանդ., բազուկին լայնքն է 75 սանդ. զիստին լայնքն է 61 սանդ։ Գեղեցիկ սեւ գոյն մ'ունի այս տարաշխարհիկ «իշխանուհին»։ Թէեւ մեծ դժուարութիւն կ'կրէ ճամբորդութեանց պահուն, զի ամէն տեղ չի սղմիր, բայց կ'սիրէ ճամբորդել։ Որովհետեւ ճամբորդի վակոնին դռնէն ներս չի կրնար մտնել, շոգեկառքերուն եռին կապուած բեռնաբարձ վակոնով կ'ուղեւորի։

—Անցեալ Եչ., Օրլէանեան կուսակցութեան բովանդակ ծաղիկն, իր իշխաններով, կոմսերով և ազնուական տիկիններով, համախմբած էր Մատլէնի եկեղեցին, ուր հոգեհանգստեան պաշտօն կատարեցաւ ի յիշատակ Բարիզի կոմսին։

—Նոյն օր ի Բարիզ Սէն Տընի մը լա Շարբէլի եկեղեցւոյն մէջ ալ հոգեւոր պաշտօն կատարեցաւ ի յիշատակ Ժաննի տ'Արք դիւցազնուհւոյն, որ տարւոյն նոյն օրը (8 Սեպտ.) 1429ին, նոյն եկեղեցւոյն մէջ աղօթած և Ս. Հաղորդութիւն ընդունած էր, Բորդ Սէնդ Օնորէի դրան վրայ յարձակումէն մի քանի ժամ յառաջ, յորում վիրաւորուեցաւ։ Փոքրիկ եկեղեցին լի էր խուռն բազմութեամբ, որ պատուական հօտքն ուշադիր ունկնդրեց Բիզիէ հիւանդանոցին խոստովանահայր Տ. Վիլոմ քահանային հայրենասիրական պերճախօս մէկ բեմբասացութեան։ Ճեղտեց այս կէտին վրայ թէ Ժաննն ո՛չ միայն գեղեցկագոյն օրինակն էր քրիստոնէական հաւատոյ այլ և հարազատ մարմնաւորումն էր ֆրանսական հայրենասիրութեան։

ՀԱՇՏՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՇՏՈՒԹԻՒՆ.— Հավաս սա տեղեկութիւնները կ'հաղորդէ այն հասութից վճարկին վրայ, զոր Յունաստան կ'յատկացնէ տուգանաց փոխառութեան.— Զամիչներու տուրքեր՝ 4,526,000 տրախմի, Յոնիական կղզիներու նաւահանգիստներէն գանձուած մասնաւոր տուրքը՝ 1,729,000։ Թուղթերու՝ 50,000։ Խարիսխի՝ 573,000։ Դրոշմաթուղթի եւ քաղդ. բաղդալի՝ 1,570,000։ Մաքսատանց և Լաւրիոնի հանքերուն հասոյթք՝ 1,392,000։ Թայմզի Աթէնքի թղթակիցն ալ 10½ միլիոն տրախմի կ'հաշուէ հասոյթն այն տուրքերու որք ցարդ յատկացած չէն ո և է փոխառութեան։ Հելլէն կառավարութիւնը կ'յայտարարէ թէ դրոշմաթուղթի տուրքն ալ ո և է փոխառութեան չէ յատկացուած։ Թէեւ ուրիշ տուրքերու հետ 1884ի փոխառութեան երաշխաւորութիւն ցոյց տրուած է, սակայն միայն իբրեւ յաւելուածական երաշխաւորութիւն մը։

—Յունաստանի ելմտական 1897 տարեշրջանի առաջին վեցամսեան, ըստ պաշտօնական համարատուութեան, մինչեւ յուլիս 1 ունի 16,572,569 տրախմի բաց։ Ամէնէն աւելի նուազած են մաքսատանց և դրոշմաթուղթի հասոյթները։ Մաքսատանց հասոյթք ներածման գլխուն մէջ 1,067,969 տրախմի պակաս կ'ցուցնեն և դրոշմաթուղթին՝ 1,869,443։ Այս վերջինք յառաջ եկած են՝ Թուրքիոյ հետ պատերազմի սկսելէն ի վեր գործադրուող մորատորիոմէն։ Իբրեւ խնայողական միջոց կ'յիշուի 1886, 87 և 88ի պահեստի զօրաց արձակուիլը։

—Գալով Տէրութեանց, ամէն կողմէ կ'հաստատուի թէ համաձայնութիւն գոյացած է Լ. Սոլզպըրի նոր առաջարկութեանց հիման վրայ, որք թերեւս բարեփոխուած են դեսպանաց վերջին գումարման մէջ։ Ելմտական խնդրոյն հաստատումը թէեւ լաւ տպաւորութիւն չըրաւ ի Յունաստան, սակայն միւս կողմէ ուրախ են իմանալով որ նոր առաջարկութիւնն ընդունուի, Երեսփ. ժողովը փոխառութեան յատկացուած հասոյթներն հաստատելէն անմիջապէս յետոյ Թեսալիոյ խնդրոյն կարգադրութիւնը պիտի սկսի։ Աթէնք գտնուող Թեսալիացիներն ալ իրենց տեղը վերադառնալու համար կ'պահանջեն այդ խնդրոյն կարգադրութիւնը։

—Բեղերսպուրկէ ալ հետեւեալը կ'հեռագրեն.— Կառավարութեանց եւ հաշտութեան բանագնացներու միջեւ գոյացած դրէթէ կատարեալ համաձայնութեան շնորհիւ, Թուրքեւհելլէն խնդիրը վերջապէս կարգադրուելու մօտ կ'երեւի՝ հաշտութեան ստորագրուելովը, պայմանագիր պատերազմական տուգանաց ընդհ. գումարին մէկ չորրորդը վճարուի Օսմ. պանքային միջոցաւ։

—Դեսպանք երէկ առտու գումարուեցան աւստրեան դեսպանատան մէջ ի Պէօյիւքտէրէ։ Յուսալի է որ համաձայնութիւն գոյանայ։ Թոփհանէի գումարումն այսօր կամ Եչ. տեղի պիտի ունենայ։

—Նոյէ Ֆրայէ Բրէսէ կ'ծանուցանէ թէ Բարիզի Ռոչիլտի տունը պատրաստականութիւն յայտներ է յանձն առնուլ հելլենական փոխառութիւն մը, եթէ նոյն իսկ մէկ տէրութեան կողմէ երաշխաւորուած ըլլայ։ Այս պարագան կարելի է ենթադրել Անգլիոյ համար, բայց ցարդ Լ. Սալզպըրի տրամադրութիւն մը ցոյց տուած չէ այս կարգի ձեռնարկի մը մէջ նետուելու։

Նոյն թերթն Աթէնքէ Սեպտ. 10 Թուով կ'իմանայ թէ հելլէն կառավարութիւնը ծանուցագիր մը ուղղելով տէրութեանց յայտարարեր է թէ կ'ընդունի երկրին հասութից վրայ քոնդրոլ դրուիլը։ Կարգադրելի խնդիրներէ մին սա է թէ քոնդրոլն յատուկ մասնախումբ մը միջոցա՞ւ պիտի կատարուի թէ մեծ տէրութեանց Աթէնքի դիւանագիտական ներկայացուցիչներուն կողմէ։

ԿՐԵՏԷ. — Հանեայէ կ'հեռագրեն թէ ապստամբք զօրաց շղթային վրայ յարձակելով ի Գանտիա, 500 ոչխար և ուրիշ 60 անասուն յափշտակեր են։ Յարձակում կրողներն ունեցեր են երկու մեռեալ և չորս վիրաւոր, իսկ յարձակողք՝ երկու մեռեալ։ Ճէվատ փաշա և անգլ. ծովակալն այս պատճառաւ Գանտիա գացեր են։ Զէնքնկէցութեան առթիւ հարցուեր է ծովակալաց թէ կ'երաշխաւորե՞ն բնիկներու ապահովութիւնը, սակայն դեռ պատասխան չեն տուեր։

—Աւստրիական Վիէն մարտանաւը Սուտա ժամանեց փոխանակ Մարիա Թէրէզայի որ Անտրիա կանչուեցաւ։

—Հանեայի աւստրեան ընդհ. հիւպատոս Մ. Բինդէր, որ այժմ Վիէննա կ'գտնուի, անցեալ Եչ. Ֆրանց Եոսէֆ կայսեր ներկայացեր է։

—Բեղերսպուրկէ սեպտ. 8 Թուակիր Բուրգերի հեռագիր մը կ'ըսէ թէ Կրետէի պաշտօնումը պիտի չվերցուի, մինչեւ որ հաշտութիւնը կնքուի։ Կուսակալին օսմ. հպատակ մ'ըլլալն ծրագրուած է։

ՓԻԼԻՊՊԷ Սեպտ. 10 Թուով կը գրեն առ Մոնիդեօռ թէ տեղւոյն քաղաքապետ օգնական Մ. Ստեֆան Օպրեզով, երեսփոխան Պոպչէվ, վաճառական Շէրիֆ աղա ու Մ. Դաճէր նոյն օրը քաղաքին գլխաւոր հաստատութիւնները այցելեր են հանգանակութիւն կատարելու՝ Թուրքեւհելլէն պատերազմին վիրաւորուած օսմ. զինուորաց ի նպաստ Հայ վաճառականք 1600 ֆր. ստորագրեր են, որ կարեւոր գումար մ'է ի նկատի առնլով քաղաքին գործոց կայուն վիճակը։ Այս գործին նախաձեռնութիւնն ունեցած է քաղաքապետը։

ԿԱՅՍ. ԹԻԿՆԱՊԱՀ Վէհպի փաշա, որ Վեհ. Սուլթանին կողմէ օսմ. բանակի հրամանատարներուն շնորհեալ սուրերն և սպայից ու զինուորաց շնորհեալ շքադրամները տարաւ, միեւնոյն նպատակաւ Եանեայի զօրաբանակն ալ գացեր և այցելեր է զինուորական հիւանդանոցները։ Վէհպի փաշա ըսեր է հիւանդաց «Ընկերք, Տէր Օգոստ. Վեհափառ ձեզի յատկապէս կը բարեւէ և ձեր աչքերէն կ'համբուրէ. զիս զրկեց որ իր բարեւներն հաղորդեմ եւ քննեմ թէ ձեզ լաւ կ'խնամե՞ն թէ ոչ։ Ու Վեհափառութիւն հրամայեց ինծ ըսել ձեզ.—«Գնա՛, տես իմ յաղթող զաւակներս և ինծմէ բարեւ տուր։ Անոնք իմ առիւծներս եւ իմ զաւակներս են, որք բնաւ տարբերութիւն չունին իմ որդիներէս։ Այս անգամ հելլենական պատերազմին անոնց ցոյց տուած քաջութիւնն, հաւատարմութիւնը, պարկեշտութիւնն եւ եռանդն Աստուածահաճոյ եղան եւ Մարգարէին գոհութիւն պատճառեցին։ Ես ալ իբրեւ անոնց հայրն իմ զաւակներուս գիշեր ցերեկ ամենայն գոհութեամբ Աստուծմէ կ'խնդրեմ որ անոնց առողջութիւն եւ փրկութիւն շնորհէ։ Իբրեւ պատերազմի յիշատակ իրենց մէկ մէկ շքադրամ շնորհեցի։ Տա՛ր զայնս եւ կախէ անոնց կուրծքին վրայ։ Թո՛ղ հոգ չընեն։ Աստուծով ի մօտոյ կ'ապաքինին եւ ողջամբ իրենց ծննդավայրերը կ'հասնին։» Բոլոր հիւանդ զինուորք միաբերան բարեմաղթութիւններ ըրեր են։

ԼՈՆՏՈՆԷ կ'հեռագրեն սեպտ. 13 Թուով թէ Կ. Պոլսէ առնուած լուրեր լաւ տպաւորութիւն կ'գործեն Սակարանին վրայ։ Թէ՛ օսմ. և թէ հելլենական Թուղթերու գիները լաւ վիճակի մէջ են։

ՃԷՎԱՏ ՓԱՇԱ անցեալ օր ի Կրետէ եւրոպական ծովակալաց հետ տեսակցութիւն մ'ունեցեր է ինչ ինչ կարեւոր խնդրոց կարգադրութեան համար։

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ Պօթհ Թօրվիլլանեւն, որ Իզմիր կ'գտնուի, այս օրերս Կրետէ պիտի ուղեւորի։

ԱԹԷՆՔԻ լրագրաց գրածին նայելով, Օսմ. Պանքային ընդհ. տնօրէն Սըր Էտկար Վինսընդ ըսեր է որ Յունաստանի ելեւմուտքը քոնդրոլի տակ ալ եթէ առնուի, անկարելի է փոխառութիւն կնքել։ Մեծ Տէրութեանց մին եթէ երաշխաւոր ըլլայ, այն պարագային մէջ հարիւրին երեք տոկոսով հարիւր միլիոն ֆր.ի փոխառութիւն մը կարելի պիտի ըլլայ։ Անգլիոյ երաշխաւորելու խօսքը զրոյց է եւ Անգլիա անկարելի է որ երաշխաւորէ։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆ.— Միրանզաիի հովտէն՝ Տոապայէ զրկուած զինուորք Սատտա ժամաներ են Սեպտ. 5ին, ճիշդ այն վայրկեանին երբ այդ տեղւոյն վրայ պիտի յարձակէին 3000 Աֆրիտի և Օրաքզաի, բայց անգլեւհնդիկ զինուորաց ժամանելուն, յարձակողք ցրուեր են։ Հանկոնի բոլոր նահանգին մէջ՝ սահմանագլխոյ հարաւ—արեւմտեան մասին վրայ, մեծ չար ժում կ'տիրէ։ Միշտ հրացան կ'պարպուի Տոապայի ամրոցին վրայ։ Արշաւախումբ մը ի մօտոյ Սամանայի լերանց մէջ յարձակումներ պիտի ընէ։ Դէպ ի հիւսիս՝ Մալանքադի և Սվադի հովտին ապստամբներու դէմ զրկուած զինուորք անարգել անցեր են Բանչգորա գետը։ Պաեուրի և Ուդմանխէլի ցեղերը կ'ուզեն հաշտութեան համար բանակցիլ։ Խայպարէ լուր կուտան թէ Մալիքներն, որք ապստամբած են, վարձատրութիւն խոստացեր են այն լեռնականաց որք ողջ Եւրոպացիներ տանին իրենց. կ'յուսան դերիներ ունենալ իրենց ձեռքն իբրեւ պատանդ։

ՎԻԼՀԷԼՄ Բ. Ի ԲՈՒԴԻԱ.—Գերմանիոյ կայսրը կիրակի Բուդիա ժամանեց և կայարանին մէջ ընդունուեցաւ Ֆրանց Եոսէֆ կայսեր, արքեդուքսերուն, բարձրաստիճան պաշտօնատարաց և զօրաց կողմէ։ Երկոքին վեհապետք երկիցս զիրար ողջագուրեցին խիստ սիրալիր կերպով։ Վիլհէլմ Բ. ողջունեց արքեդուքսերը։ Վեհապետք իրենց հետեւորդներով իրարու ներկայացնելէ յետոյ, կառքով դղեակ գացին, ուր կ'սպասէին Աւստրիոյ պատերազմական նախարարն և զօրավարք։ Ժողովուրդն եռանդագին ցոյցեր ըրաւ։ Կայսերք պատւոյ ջոկատներն առջեւէն անցան։ Յետոյ Ֆրանց Եոսէֆ կայսր Վիլհէլմ Բ.ի ներկայացուց զօրավարները։ Կէսօրէն յետոյ ժամանեցին Ռուսիոյ ընդհ. սպայակոյտին պետ զօր. Օպրուչէվ և օտար դեսպանատանց զինուորական կցորդները։ Գիշերը քաղաքը լուսազարդուեցաւ։

ԻՏԱԼԻՈՅ Թագաւորն Հոմպուրկ գտնուած միջոցին իր և Թագուհւոյն տրամադրութեան տակ դրուած պաշտօնէից տասն հազար մարք նուէր տուեր է։

ՄՐ. ԵՒ ՏԻԿԻՆ ԿԼԱՏՍԹՈՆ անցեալ ԴՇ. կառքով պտոյտ մ'ըրին Սկովտիոյ էն գեղեցկատեսիլ քանի մը լճերու շուրջն, եւ երեկոյին ընդունեցին սկովտացի մեծահամբաւ պողպատի գործարանատէր Մր. Քարնէճի, որ անգին գործարաններ կ'բանեցնէ Ամերիկայի մէջ։

Լ. ՍԱԼԶՊԸՐԻ անցեալ ԴՇ. ի Ֆօրին Օֆիս երկար խորհրդակցութիւններ ունեցաւ օսմ. դեսպանին, և Մեծ Տէրութեանց միւս դեսպաններուն, ինչպէս և Յունաստանի դեսպանին հետ։

Ի ԲԱՐԻԶ տաքցնելիս մարդոց ոտանց գերմանական դեսպանատան առջեւ ըրած հակագերման ցոյցը շատ նեղացուցեր է Զարն և ռուս կառավարութիւնը։

ՌՈՒՍԻՈՅ Մայր կայսրուհին երեք շաբաթէն Քոբէնհակէ Լոնտոն պիտի երթայ իր քրոջ Կալլէսի իշխանուհւոյն հետ որուն հիւր պիտի ըլլայ մէկ քանի օր Սանտրինկհէմի դղեակին մէջ։ Մայր կայսրուհին յետոյ Բարիզ պիտի երթայ, ուր պաշտօնապէս պիտի ընդունուի Հանրապետութեան Նախագահին կողմէ. շաբաթ մը չափ պիտի մնայ ի Բարիզ. հանդէսներ պիտի տրուին ի պատիւ Զարին մօրը։ Այս ուղեւորութիւն որոշուեր է Մ. Ֆօրի Ռուսիա գտնուած միջոցին։

ԿՈՄՍ ՄՈՒՐԱՎԻԷՎ, Ռուսիոյ արտաքին գործոց նախարարը, Սեպտ. 10/22ին Փարիզ պիտի երթայ ընտանեօք։ Կոմս Մուրավիէվ Ֆրանսայէ մեկնելէ առաջ նոր տեսակցութիւն մը պիտի ունենայ Մ. Հանոթոյի հետ։

ՍՈՒՏԱՆ.—Անգլիոյ արտաքին գործոց պաշտօնատունն ալ լուր առաւ թէ՝ ինչպէս հեռագիրը ծանոյց, Տէրվիշները Թողեր են զԲէրպէր, զոր գրաւեր են Եգիպտոսի զինակից Արաբներ։ Տէրվիշները կեդրոնացման շարժում կ'ընեն դէպ հարաւ և արեւմուտք, որով ամէնէն աւելի հիւսիսի մօտ իրենց դիրքն է Մէդէմմէ։ Սուաքիմէ Պէրպէր տանող ճամբան ազատ է, այնպէս որ հաղորդակցութեանց միջոցներ պիտի հաստատուին անգլեւեգիպտական բանակին և Կարմիր ծովու եգիպտական կայարանաց միջեւ։

—Տէյլի Կրաֆիքի զինուորական թղթակիցը կ'գրէ. — Կ'կարծուի թէ Սուտանի ցեղապետը մտադիր է պատերազմել Խարդումի առջեւ։ Հաւանօրէն նախնական ճակատամարտ մը տեղի ունենայ Մէդէլլէի շրջակայքը։

ՀԱՅՑ ԴԱՂԹԱԿԱՆՔ.— Երէկ Մոնիդեօռէ առնլով (զոր արտածած էին նաեւ Թուրք լրագիրք) ծանուցինք Ռուման կառավարութեան որոշումն ի մասին բնիկ և գաղթական Հայոց։ Ռումանական Քոզտանցա լրագիրը կ'գանգատի Տուլչաճայի և Պուլկարիոյ միջեւ սահմանագլխոյն վրայ բնակող պուլկար ժողովուրդէն, որք կ'դիւրացնեն Հայոց մուտքն ի Ռումանիա։ Պուլկարիա ալ հրահանգ տուեր է գաւառական իշխանութեանց՝ մօտէն հսկել Հայոց վրայ։ Ինչպէս կ'յիշուի, Մալիմաղ ծանոյց թէ մէկ քանի Հայեր իբրեւ կասկածելի դուրս հանուեր են Պուլկարիայէ։ Եւրոպական թերթեր կ'ըսեն թէ Վառնայի մէջ հրատարակեալ հայ լրագիր մը իր ծայրայեղութեանց համար խափաներ է պուլկար կառավարութեան կողմէ։

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ մէջ այժմ մեծ յուզում կ'տիրէ անհագին խարդախութեան մը համար որ երեւան հանուեր է։ Մէկ քանի ամիս առաջ փայլուն ազդեր կը ծանուցանէին Լա Ֆորգունա անուն ընկերութեան մը կազմութիւնը՝ 25 ֆր. բաժնեթուղթով։ Նպատակն էր ոսկեհանքեր շահագործել ի Դրանսիլվանիա։ Ժողովուրդը մեծ եռանդով ինկաւ այդ բաժնեթուղթերուն վրայ, բայց ի վերջոյ իմացուեցաւ որ Դրանսիլվանիայի մէջ ոսկեհանք գոյութիւն չունի։ Այժմ դատական իշխանութիւնը քննութիւն կ'կատարեն այս երեւակայական գործին հեղինակներուն նկատմամբ, որոց մէջ կան բարձրաստիճան զանազան անձնաւորութիւններ, զոր օրինակ իշխան Պաթթիեանի և կոմս Կէզա Ֆէստէտիք։ Երեւանի չափ բաժնետէրք կ'բողոքեն թէ Ընկերութիւնը բնաւ կանոնաւորապէս չէ հաստատուած և թէ ցանձուած բաժինները վատնուած են։ Միւս կողմէ իշխանն ու կոմսը բողոքելով այն զրպարտութիւններուն դէմ զոր Ֆորգունայի կազմակերպիչք գործած են իրենց անունով, պատասխանատուութենէ զերծ կ'նկատեն ինքզինքնին, ըսելով որ այդ կեղծ Ընկերութեան վարչական խորհրդոյ Նիստերուն ոչ անձամբ ներկայ գտնուած են և ոչ ալ փոխանորդ ղրկած։

ՔՈՒՊԱ. — Հավանայի ամերիկեան ընդհ. հիւպատոսն որ Նիւ-Եորք դարձաւ, յայտարարեր է որ Քուպայի մէջ կացութիւնը սոսկալի է և թէ զէնքով կարելի պիտի չըլլայ յաղթել Քուպացիներու ընդդիմութեան։ Ընդհ. հիւպատոսն իր հետ տարեր է Քուպացւոց կողմէ հաշտութեան համար առաջարկուած պայմաններ, ինչպէս նաեւ պաշտօնագրեր, հաստատող թէ Սպանիոյ ազդեցութիւնը տակաւ կ'նուազի ի Քուպա։

ՓԻԼԻՊԵԱՆ ԿՂԶԻՔ. — Մանիլայէ պաշտօնապէս կ'հեռագրեն թէ Սպանիացիք արիւնալի կռիւ մը յետոյ տիրեր են Ալիմակայի։ Բնիկները մեծ կորուստ տուեր են։ Սպանիացիք ունեցեր են 10 մեռեալ և 33 վիրաւոր։

ՃԱՊՈՆՑԻՔ Ի ՔՈՐԷԱ.—Քորէայէ ի Բեղերսպուրկ հաղորդուած լուրերու նայելով, Ճապոնցիք մէկ քանի անգամ բռնաբարեր են Սիմոնոզէքիի դաշնադրութիւնը։ Շէմուլբոյի մէջ ճապոնական ոստիկանութիւն մը հաստատեր են որ նաւահանգիստէն դուրս ալ և ռուսական մարտանաւերու և առեւտրական շոգենաւերու մէջ խուզարկութիւններ կ'ընէ։ Քորէայի մէկ քանի նաւահանգիստներու մէջ Ճապոնցիք գետիններ գներ են, ուր զօրանոց-

ներ կ'կառուցանեն։ Ճարոն մարտանաւ մը զինուոր հաներ է Պէնժանքի նաւահանգիստը՝ բարեկարգութիւնը պահպանելու։ Այս պատճառաւ Ռուսիա դիւանագիտական դիմումներ ըրեր է Ճարոնի կառավարութեան մօտ՝ Քորէայի թագաւորութեան անկախութիւնն յարգել տալու։

ՀԱՅԻ ԽՆԴԻՐԸ.— Բարիզի մէջ հացի խնդիրն ամենամեծութիւնը չէ կորսնցուցած։ Թաղաքապետական խորհուրդը վերջերս արտասովոր գումարում ունենալով հացի խնդրով զբաղեցաւ, բայց վերջնական արդիւնքի մը չյանգեցաւ։ Ժողովական մը առաջարկեց որ Սկիբիոն Սարտինի տունն օրական 20'000 հաց հայթայթէ կարօտելոց համար և 10,000 ալ բարեգործական մասնաւոր ընկերութեան մը։ Սկիբիոն Սարտինի տունն 1849էն ի՛վեր աղքատաց խնամակալութեան կ'պատկանի։ Նոր դրութեամբ և կատարելագործեալ մեքենաներու միջոցաւ հաց կ'պատրաստէ և 1849է ի վեր խնամակալութեան բոլոր հիւանդանոցներուն և հաստատութեանց հացը կ'մատակարարէ, որով աշխարհի ամէնէն մեծ փուռերէ մին է՝ իր օրական արտադրութեանց պատճառաւ։ Շէնքն 1600էն ի վեր գոյութիւն ունի և զանազան հաստատութեանց ծառայած է ինչպէս են մուրացկաններու ապաստանարան, ծերերու անկելանոց, ժանտախտէ վարակելոց հիւանդանոց եայլն։ Փուռն օրական 20—25,000 քիլօ հաց կ'արտադրէ։

ՊՈՄՊԱՅԻ մէջ չաբաթական 13 մահ կ'պատահի ժանտախտէ և 117՝ հնդախտէ։

ՆԻԺՆԻ ՆՈՎԿՈՐՈՏԻ մէջ այս տարի առաջին անգամ թուրք վաճառականներ գացեր են բրդեղէն գնելու տեղւոյն տօնավաճառէն։

ՀԵՌԱԳԻՐՔ

ՀՈՄՊՈՒՐԿ, 12 Սեպտ.— Իտալիոյ թագաւորին եւ թագուհւոյն մեկնելէն առաջ տրուած սեղանին Ումպէրդօ թագաւորն և Վիլհէլմ Բ. սերտ բարեկամութեան և բարձր համարման խօսքեր փոխանակեցին։ Թագաւորը բաժակ պարպեց Գերմանիոյ մեծափառ բանակին համար։ Վիլհէլմ Բ. երեք անգամ «կեցցէ» գոչեց Իտալիոյ քաջարի բանակին համար։

ԲԱՐԻԶ.— Քոքանամայէ (Ճարոն) կը հեռագրեն թէ սոսկալի փոթորիկ մը ծագեր է այդ քաղաքին մէջ և բազմաթիւ մարդեր մեռեր են։

ՎԻԵՆՆԱ.— Արխոր. ժողովոյ վերամուտին ապիւ գահաճառ պիտի չկարդացուի։

ԲԱՐԻԶ.— Բեդերսպուրկէ կ'հեռագրեն թէ Մոսկուայի երկաթուղւոյ կայարանին մէջ ծանր արկած մը պատահեր է։ Կառախումբ մը կայարանին պատը ծակելով տասը մարդ վիրաւորեր են։

ԲԱՐԻԶ. — Աթէնի թագաւորն այցելեց զինուորական անկելանոցը, Նաբոլէոն Ա.ի գերեզմանն և Էյֆէլի աշտարակը։ Ներկայ գտնուեցաւ Լոնշանի արշաւներուն։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Այսօր Կրօն. Ժողովն իր շաբաթական նիստը պիտի ընէ Ազգ. Պատրիարքարանի մէջ, նախագահութեամբ Ս. Պատրիարքին, որ երէկ զբաղեցաւ իր բնակարանին մէջ։

—Վաղն ալ Քաղ. Ժողովն ի նիստ հրաւիրեալ է Ղալաթիոյ եկեղեցւոյն խորհրդարանն, ընդ նախագահութեամբ Ս. Պատրիարքին, եւ պիտի զբաղի յարաբերական ինչ ինչ խնդիրներով։

—Ս. Պատրիարքը Գերմանիոյ մէջ Բնապըն Ինգէլհէյմ աղքատ աղոց ապաստանարանին տնօրէնութեան նամակ մը գրելով, ծանոյց թէ վերադառնալ ուզող հինգ հայ տղաքներն ողջամբ ժամանած են ի Պոլիս, և այս հինգէն զատ՝ նոյն գերմանական պատսպարանը գտնուող մնացեալ ինն հայ տղաքները՝ Տնօրէնութեան յատուկ խնամոց և հոգածութեան յանձնարարելով, յիշած է թէ պէտք եղած կարգադրութիւններն ընելով, հոգ տարուի մասնաւորապէս այդ հայ ուսանողաց մայրենի լեզուն մշակել տալու և Հայ. Եկեղեցւոյն կրօնքը ճանչցնելու, միանգամայն ամէն մէկուն իրենց յարմարագոյն արհեստներ սովրեցնելու, որպէս զի վերադարձին՝ իրենց ծննդավայրն եղող օսմանեան երկրին մէջ օգտակար անդամներ հանդիսանան։

—Սամաթիոյ ժողովուրդը վերջին ընտրութեան մէջ ուզեց որ թաղին երկու կուսակցութիւններն ի մի ձուլելու համար Թաղ. Խորհրդոյ ընտրութեան առթիւ երկու կուսակցութենէն ալ անդամներ գտնուին Նորակազմ Խորհրդին մէջ. որպէսզի թաղին մէջ համերաշխութիւն գոյանալով երկսեռ վարժարանաց յառաջդիմութեան նոր մղում տրուի։ Սոյն մտօք չենք գիտեր թաղին քարոզիչն ի՛նչ զօրաւոր ձեռնարկութիւններ ըրած է ցարդ, սակայն գիտենք որ Ս. Պատրիարքն երկիցս հրաւէր ուղղեց Նորընտիր Թաղ. Խորհրդոյ անդամոց. բայց դժբախտաբար սոյն 12ներէն միայն մէկ երրորդ մասը պատրիարքական հրաւէրին անսալով պատասխանել հաճեցան։ Այս ցաւալի պարագան ցոյց կուտայ որ թաղին երկու կուսակցութեան վերաբերող այդ անձինք տակաւին անհաշտ են։ Ուստի վերջին փորձ մ'ալ կ'խնդրուի Ս. Պատրիարքէն, որ բարեհաճի առաջիկայ կիրակի յատուկ այցելութիւն մը տալ Սամաթիա և իր հայրական յորդորներով խրատախոհութեան հրաւիրել Նորընտիրները։

—Կարինէ հասած վերջին տեղեկութիւնք կ'ծանուցանեն թէ Սանասարեան վարժարանի սանունք, որ այս տարի եւս իրենց երկամսեայ արձակուրդն անցուցած են ի Սրտաձոր, համանուն առաւելին գեղազուարճ հովտին մէջ, օգս. 19ին վերադարձեր են քաղաք։ Սրտաձորի մէջ պատիւ ունեցած են ընդունելու նահանգին կուսակալ Վեհ. Րէուֆ փաշայի այցելութիւնն օգս 17 կիրակի օր։ Մտից քննութիւնք կատարուած են, արդէն նոր աշակերտաց համար, և դասախօսութիւնք պիտի սկսէին երէկ։

—Ուշադրութիւն կ'հրաւիրենք այս օրուան խմբագրականին վրայ, որով արձագանգ տրուած է ծնողաց գանգատին՝ դպրոցական արձակուրդներու շատնալուն դէմ։ Վաղուան խմբագրականով ալ պիտի բացատրենք թէ եկեղեցական տօներն ի՛նչպէս կարելի է գործածել մեր դպրոցական սերունդին համար։

—Իզմիրի գաւառական ժողովն հրապարակաւ շնորհաւորուեցաւ Ցանիտական երկու վաստակաւոր վարժապետաց հանգստեան թոշակ պահմանելու սկզբունքը նուիրագործած ըլլալուն համար, և իբր նորութիւն հաչակուեցաւ։ Սակայն կ'յիշենք որ քանի մը տարիներ առաջ, Գումգաբուի դրսի Պէզճեան վարժարանի մէջ 40 տարիներու մօտ ընդհանուր դաստիարակի պաշտօն վարող Փափազեան Սահակ էֆ.ին ալ հանգստեան թոշակ սահմանուեցաւ՝ ամսական 150 ղրշ. զոր ամսէ ամիս անվրէպ կ'ստանայ թաղին աղքատիկ սնտուկէն։

—Ազգ. Հիւանդանոցի Հոգաբարձութենէն մեզ հաղորդուած ցուցակէ մը կ'տեղեկանանք թէ օգս. ամսոյ սկսաւ թղթին հասոյթն եղած է 4,400 ղրշ։ Սեպտ. 1ին պատսպարելոց համագումարը կ'հասնէր 1,002 հոգւոյ, յորմէ 331ը տղաք։

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՔՈԼԷԺ, տնօրէնութեամբ Մ. Փօռի, ի Տրոկման փողոց, Թիւ 2-4, Ռուսիոյ դեսպանատան եռեւը։

Հայ տղաք դասական ուսուցման յատկացեալ այս կրթարանին մէջ կարող են յառաջ տանիլ ֆրանսերէնի, հայերէնի և թուրքերէնի լիակատար ուսումը։ Ֆրանսական հիմնագիրը կատարելապէս յար և նման է Ֆրանսայի Լիսէներու հիմնագրոյն։ Հաստատութիւնը կ'ընդունի գիշերօթիկներ, կէսգիշերօթիկներ և ցերեկեայ աշակերտներ։ Արձանագրութիւնք, սկսեալ Օգս. 29 (Սեպտ. 10), ամէն օր, առաւօտեան ժամ 10էն մինչև երեկոյեան ժամ 4։ Դասերը կ'սկսին Սեպտ. 8/20ին։

20—6

ՎԱՐԺՈՒՀԻ Կ'ՈՒԶՈՒԻ.—Նիկոմիդիոյ Ազգ. վարժարանաց համար կ'ուզուի երկու դաստիարակ-վարժուհի, որք կարող լինին կեդր։ Ուսումնական խորհրդոյ կրթական ծրագրոյ (մանկապարտէզի յաջորդող) Տարրական դասընթացքներու պարունակած առարկաները աւանդել մանկավարժական դրութեամբ։ Դիմեցուցիչ ամսական։ Բանակցութեան համար դիմել առ Արժ. Տ. Հմայեակ Քհնյ. Էքսէրճեան յԻւսկիւտար ծ Ս. Խաչ եկեղեցի։ (Նիկ.) 5—4

ՆՈՐԱՏԻՊ ՄԱՏԵԱՆՔ

ՔՆՆԱԿԱՆ ԿՐՕՆԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

Հանդերձ Աստուածաբանական կրօնից

ՏԷՐ ՍԱՀԱԿ ՔԱՀՆԱՅ.Ի ՏԷՐ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

(Բ. Տպագրութիւն)

Ընդարձակեալ է հեղինակէն

Իբր կրկնապատիկ ծոխութեամբ 1040 երեսներէ բաղկացեալ ամէն կարեւոր խնդրովք եւ լուծմամբք նոյին.

Կ'ծախուի ամէն գրավաճառաց քով

Գին 20 ՂՐՇ. 3—1

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՅՍ ՕՐՈՒԱՆ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆՔ

Ֆիզան գաւառին կառավարիչ անուանեցաւ Մարզուանի նախկին Գայմագամ Նէճիպ էֆ։

—Քարտիֆի օսմ. հիւպատոս անուանեցաւ Դուրնօ-Սէվէրինի օսմ. հիւպատոս Իպրահիմ Հագգը պէյ, որուն յաջորդեց Բոդիի օսմ. փոխ-հիւպատոս Ասըմ պէյ։

—Իւլայի Ա. աստիճան տրուեցաւ Եղեռնադատ ատենին ընդհ. դատախազ Ճէմալ պէյի և Սանիյէ Միւդէմմիզի աստիճան՝ նախկին դատարանին ընդհ. դատախազ Մէհմէտ էֆ.ի։

—Ա. կարգի Օսմանիյէ պատուանշան տրուեցաւ Լարիսէի նախորդ Միւֆդի Մէհմէտ Ֆէվզի էֆ.ի։ Բ. կարգի Մէճիտիյէ՝ Եղեռնադատ ատենի անդամ Համտի պէյի և նախնական դատականի հարցաքննիչ դատաւոր անդամ Էմին էֆ.ի։

—Հելլենական պատերազմի չքանդրամ՝ Տէպրէյի Ապտուլլահ անուն 13 տարեկան տղու մը, որ իբրեւ կամաւոր Եաննեայի զօրաբանակին մէջ արդեամբ մասնակցած է պատերազմին։

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԶԵԿՈՒՑՄՈՒՆՔ

«Պատերազմի արտասովոր ծախուց պատճառաւ, եւմտական գանձուն պէտքերուն համար հարկ էր որ կալուածատերք տուրքերու հաշուէն իրենց ունեցած պարտքն առանց պահանջման և ազդարարութեան վճարէին, սակայն Կ. Պոլսոյ կալուածոց տուրքէն մեծ քանակութեամբ յետնեալ մաս մը կայ. ուստի հարկ է որ իւրաքանչիւրոք փութայ իր յետնեալ պարտքն ըստ օրինի վճարելու իր պատկանած թաղապետական շրջանակին եւմտական սնտուկին։ Եթէ նորէն չվճարուի, Կ.Պոլսոյ տրոց գանձման կանոնագրոյն Գ. և Դ. յօդուածներուն համաձայն ազդարարագրեր պիտի հաղորդուին. եթէ դարձեալ պարտքերը չվճարուին, այն ատեն վերոյիշեալ յօդուածներով գանձմանեալ գործողութիւնք պիտի գործադրուին պարտք ունեցողներու նկատմամբ և այսպէս պիտի ձեռնարկուի գանձուն պահանջներուն հաւաքման։»

—«Կայս. Իրատէի մը համաձայն, զինուորական ինչ ինչ պէտքերու գնման համար գնման յանձնաժողովին 14,688 ոսկի եւս յանձնուեցաւ՝ զինուորական հաստատութեանց հանգանակութեան գումարէն որ Օսմ. Պանքային մէջ պահուած է։ Հանգանակութեան ընդհանուր գումարէն, որ 640,000 ոսկիի կ'հասնի, ցարդ եղած վճարմանց գումարն է 221,294 ոսկի 8 ղրշ։»

ՊՈՒՔՐԷՇԻ լրագիրք գոհունակութեամբ կ'խօսին այն առանձնաշնորհմանց վրայ զորս Վեհ. Սուլթանը շնորհած է Պոլսոյ և Ռումէլի նահանգաց մէջ բնակող Քուցօ-Վալաքներուն։ Նոյն լրագիրք կ'ըսեն նաև թէ Ղալաթիոյ մէջ ռումանական եկեղեցւոյ շինութեան միջոցին, ինչպէս նաև աւարտումէն յետոյ ժամերգութեանց միջոցին օսմ. ոստիկանութիւնը կատարեալ հսկողութիւն ի գործ դրած է ու կ'դնէ և մանաւանդ բովանդակ Թուրքիոյ նահանգներուն մէջ բնակեալ Քուցօ-Վալաքները կրօնական կատարեալ ազատութիւն կ'վայելեն։

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ դեսպան Մ. Գամպօն շաբթուս մէջ արձակուրդով Ֆրանսա պիտի ուղեւորի, բայց իր բացակայութիւնը շատ երկար պիտի չտեւէ։

ՀՌՈՄԻ օսմ. դեսպան Րէշիտ պէյ Ֆիօրէնցա ուղեւորեր է։

ՀԱՅԿԵՐՈՑԹ. — Անգլ. դեսպանը կիրակի իրիկուն սեղան մը տուաւ որուն ներկայ գտնուեցան Պելճիոյ դեսպանն եւ այլ հրաւիրեալք։

—Ֆրանսական դեսպանին կողմէ նոյն իրիկունը տրուած սեղանին ներկայ գտնուեցան Մ. Նէլիտով եւ ռուս ու ֆրանս. դեսպանատանց պաշտօնեայք՝ ընտանեօք։

ՊՈՒԼԿԱՐ գործակատար Մ.Մարքով կիրակի իրիկուն Սոֆիա գնաց։ Մեկնելէ առաջ կայս. Պալատ երթալով իր հրաժեշտի ողջոյնը մատոյց։ Քարտուղար Մ.Զօքով առժամաբար պիտի պաշտօնավարէ Մ.Մարքովի բացակայութեան միջոցին։

ՀԱՆՐԱՅԻՆ Պարտուց Վարչական Խորհրդին անդամ Մ. Պէժէ, որ Ֆրանսա կ'գտնուէր, մայրաքաղաքս դարձաւ։

ՎԻԵՆՆԱՅԷ Սեպտ. 1/13 թուով կը հեռագրեն թէ Օսմ. Պանքային ընդհ. տնօրէն Սըր Էտկար Վինսընթ հոն ժամաներ է։

ՖԷՆԷՐԻ Սինոդը, կ'ըսէ Մոնիդէօռ, իր Շր.ի նիստին մէջ 3ի դէմ 5 ձայնով Սկիւպի մետրապոլտի փոխանորդ կարգեց զՏ. Ֆէրմիլիոս, որ ինչպէս երէկ ծանուցուեցաւ, Պելկրատի մետրապոլտին ազգականներէն է։

ԷՐԶՐՈՒՄԻ նահանգին Քարմիրք գիւղին մէջ հրդեհ ծագելով գեղին մէկ մասն այրեր է։ Կայս. կառավարութիւնն հրամայեց օգնել արկածելոց։

ՀՆՈՒԹԻՆՔ.— Աւստրիացի հնագէտներ, որ կայս. արտօնութեամբ երկուքուկէս տարիէ ի վեր հնախուզութիւններ կ'կատարէին Այասուլուկի մէջ, և վերջերս օդերու տաքութեան պատճառաւ դադրեցուցած էին իրենց աշխատութիւնները, այսօր պիտի վերսկսին։

—Գերմանացի Մ. Վիկանտ, որ տարիէ մը ի վեր Սէօքէի կողմն հնախուզութիւն կ'կատարէր և վերջերս Գերմանիա ուղեւորած էր, երէկ Կ. Պոլիս ժամանեց եւ մէկ քանի օրէն Սէօքէ պիտի երթայ խուզարկութիւնները շարունակելու։

ԱՒՍՏՐԻԱԿԱՆ Նախարարութիւնը ծանոյց ամէն կողմ որ կառավարական պաշտօնատանց մէջ կատարելի նուազումներուն եւ աճումներուն չընդունուին այն վաճառականք եւ միջնորդք որք Աւստրիական Սենեակէն վկայական չունին։ Նոյնպէս վաճառականաց կողմէ կառավարական պաշտօնատանց տրուելիք ամէն տեսակ գրութեանց տակ պէտք է գտնուի վաճառականին անունը, մականունը, բնակավայրը, վաճառականութեան տեսակը, դասակարգն եւ առ այդ Աւստրիական Սենեկին կողմէ տրուած վկայականին թիւը։

ԿԱՐՄԻՐ ՄԱՀԻԿԻ ընկերութիւնը վերջին օրերս Նուբեան էֆ.ի նախագահութեամբ ի նիստ գումարուելով, մեծուղի չգտնուած տեղերու մէջ հիւանդ զօրաց փոխադրութեան խնդիրն ի նկատ առաւ և որոշեց Բարիզէն նոր ձեւով սայլեր բերել տալ և Թեսալիոյ ու Եաննեայի զօրաբանակներուն տրամադրութեան տակ դնել։ Այս սայլերն այնպիսի ձեւով մը շինուած են որ շատ չեն շարժիր և հիւանդն անհանգիստ չեն ըներ։ Ցեղոյ նախագահը կարդաց աւստրիական Կարմիր Խաչի ընկերութեան մէկ հրաւիրագիրն, որ ամսոյս 18ին Վիեննայի մէջ գումարելի համաժողովոյ նիստերուն կ'հրաւիրէ Օսմ. Կարմիր Մահիկի ընկերութեան անդամներէն ոմանք։ Ժողովն որոշեց այս մասին արտօնութիւն խնդրել Բ. Դռնէն։ Յիշեց նաև թէ Ճարոնի Կարմիր Խաչի ընկերութիւնն 1000 ֆր՝ ղրկած էր ի նպաստ օսմ. վիրաւոր զօրաց։ Ֆայիգ փաշայի առաջարկութեամբ որոշուեցաւ 5000 ֆրանքի [illegible] գնել, այն է՝ 150 քիլօ, որոյ 100ը Թեսալիոյ եւ 50ն Եաննեայի հիւանդանոցները պիտի ղրկուին։

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՑ ելմտական նախորդ նախարար Մ. Կէչէվ, որ մայրաքաղաքս եկած է, ի Շիշլի կառուցուած պուլկարական հիւանդանոցին գործերը պիտի կարգադրէ։ Այս հիւանդանոց կառուցուի մեծահարուստ Եորկէվի կտակած գումարով։ Մ. Կէչէվ ասոր ժառանգորդն է։

ՌՈՒՍ դեսպանատան Ա. թարգման Մ. Մաքսիմով առջի օրը Ֆէնէր երթալով այցելութիւն տուաւ Ցունաց Պատրիարքին։

ՀՐԴԵՀ.—Երէկ իրիկուն ժամ 11½ին Սուլթան Ահմէտի թաղին մէջ տուն մը այրեցաւ մասամբ։

ՅՈՒՆԱՑ Ս. Պատրիարքը, Սինոդականք և այլք երէկ ներկայ գտնուեցան Ֆէնէրի մայր վարժարանին դասերու վերսկսման հանդէսին։

—Երէկ օրթոտոքս եկեղեցւոյ անունին առթիւ աղօթքներ կարդացուեցան և յետոյ Ս. Պատրիարքը սեղան մը տուաւ։

ԱՆԱՏՕԼՈՒԻ երկաթուղւոյ Ընկերութիւնը գրեց Հանրօգուտ շինութեանց պաշտօնատան թէ Անատոլուի ներսերէն երկաթուղւոյ կայաններն արմտիք փոխադրելու համար բաւական թուով ուղտ, ձի և այլն չկայ, որով արմտիքներն ամբողջովին կարելի չըլլար փոխադրել։ Նախարարութիւնն ալ գրեց կուսակալաց որ առ այդ դարման մը խորհին և գործադրեն։

ՄԱՔՍԱՆԵՆԳՈՒԹԻՒՆ. — Մաքսային դէտերն երեկ ճամբորդ մը բռնեցին որ մարգարիտ կ'փախցունէր։ Մաքսային վարչութիւնն եռապատիկ մաքսատուրք առեր է այն անձէն որ օխանոց հացի մը մէջ ադամանդ փախցուցած ատեն ձերբակալուած էր։

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՆՈՐ ԴՊՐՈՑ ՄԸ.— Այս դպրոցին շինութիւնն, որ ի Գուլէ Գափու, բոլորովին աւարտած ըլլալով, բացման հանդէսն այսօր պիտի կատարուի ի ներկայութեան գերման դեսպանին և գերմանական գաղթականութեան անդամոց։

ԲԵՐԱՅԻ կայս. Լիսէին և Մէլքէ վարժարանին դասախօսութիւնք երէկուընէ ի վեր սկսած են։

ՏՈՔԹՈՐ Մ. ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ ԵՒ ՈՐԴԻ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՎԿԱՅԵԱԼ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ—ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺՔ

Հաստատեալ յամին 1852

Նորահնար գործիքի մը միջոցաւ ամենասաստիկ ցաւած ակռաները, մէկ անգամէն վայրկենապէս կը լեցնեն, ցաւով դիմել եւ բուժուած վերադառնալ։ Կատարելագործեալ եղանակաւ, նուրբ, ճաշակաւոր եւ դիմացկուն արհեստական ակռաներ կը պատրաստեն, յար եւ նման բնականի, [illegible] (ըստ տարիքի), [illegible]։ «Սկոռբիթ» կոչուած բերնի հիւանդութիւնը, երեք այցելութեամբ կատարելապէս կը բուժեն, ինչպէս նաև [illegible] եւ նորահնար աքցաններու միջոցաւ [illegible]։

Թիւ 396 Մեծ-Փողոց Բերա (Եանիի գարեջրատան վրայի յարկը [illegible])։

Գաւառացիք յաճախորդք կրնան դիմել նաև իրենց բնակարանը Թիւ 1 Նոր բացուած Խրիստէլլի փողոց ամէն օր։

Յ. Գ. — Հաւաստեւելու համար Եւրոպիոյ եւ Ամերիկայի առաջին կարգի ատամնաբոյժերու, ճմեռները կիրակի օրերն ալ, ինչպէս նաև մինչեւ կէս գիշեր հիւանդ կ'ընդունին Բերայի գործատեղինին։

ՊՐՈՒՍԱ-ՄՈՒՏԱՆԻԱՅԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆ.— Ցայտնի է թէ, կ'ըսէ Մալիւմադ, պարզ վարձու կառքերն ու լանտօները Պրուսայի երկաթուղւոյն հետ մրցում կ'ընեն և այս մրցման մէջ առաջնութիւնը շահած են։ Երբեմն այնպէս կ'պատահի որ շոգեկառքերը կէս ճամբան կ'մնան և պաշտօնեայք պատեհ առիթը կ'գտնեն ճամբուն վրայի այգիներէն խաղող չորթելու և իրենց պապակած քիմքը զովացնելու։ Ասկից զատ, Մուտանիայի ու Պոլսոյ միջեւ բանող և Մախսուսէի ընկերութեան դէմ մրցող գերման շոգենաւային ընկերութեան տոմսերը Պրուսայի մէջ 5 ղրշ.ի կ'վաճառեն և գերման շոգենաւին տոմսը չունեցող ուղեւորաց դէմ կառքերուն դուռները կ'փակեն, տեղ չկայ ըսելով։ Սակայն զարմանալին սա է որ երբ կառախումբը Մուտանիա կ'հասնի, գերման շոգենաւն իր բացակայութեամբ կ'փայլի, և ասոր ալ պատճառը սա է որ շոգենաւին ընկերութեան ու երկաթուղւոյ վարչութեան միջեւ դրամական վէճ մը ծագեր և շոգենաւին ընկերութիւնն ալ շոգենաւ չէ ղրկեր։ Վերջին տեղեկութեանց նայելով, գերման շոգենաւին Ընկերութիւնն 3000 ոսկի վնասած ըլլալով, դադրեցուցեր է իր երթեւեկութիւնը։

ՈՃԻՐՔ. — Առջի գիշերը Պոլսոյ Շէհր Էմինի թաղին մէջ Ռէժիի դէտ Մէհմէտ իր մօրն հետ կռուի բռնուեցաւ և դաշոյնով ծանրապէս վիրաւորեց իր մայրը։ Ոճրին շարժառիթը սա է թէ մայրն իր տան մէկ սենեակը վարձեր է խանութկեաց կնոջ մը, որուն պատճառաւ թաղին մէջ կռիւներ եղեր և տան ապակիները կոտրտեր են։ Մէհմէտ պահանջեր է հանել այդ կինն և մայրն ընդդիմադիր է։ Ոճրագործը ձերբակալուեցաւ։

—Առջի օրը Պայազիտի կողմը Մուսթաֆա էֆ. և Նուհ էֆ. կռուի բռնուելով, Նուհ էֆ. դաշոյնով վիրաւորեց իր հակառակորդն և փախչելու պահուն ձերբակալուեցաւ։

—Երէկ գիշեր Բ. Դրան պողոտային վրայ Ալի անուն մրգավաճառ մը վիրաւորուեցաւ անծանօթ անձի մը կողմէ։ Դաշոյնը կողը մխուած էր զոր վիրաւորն ինք հանեց։ Ալի հիւանդանոց տարուեցաւ։ Ոճրագործը կ'փընտռուի։

ՎԵՐՋԻՆ ՀԵՌԱԳԻՐՔ

ՀՌՈՄ, 13 Սեպտ.— Պատերազմական եւ ծովային նախարարք սրոշեցին նոյմբ.ին ցամաքային ու ծովային զօրաց ընդհ. շարժման միահաղոյն փորձ մը կատարել։ Բոլոր մարտանաւք ու բանակները պիտի մասնակցին։ Ցարդ և ոչ մէկ երկրի մէջ կատարուած է։

ՄԱՏՐԻՏ.—Քադալոնիայէ լուր կուտան թէ Քարլոսեանց ծանր շարժում յառաջ եկած է բոլոր երկրին մէջ։ Զինուորական կերպով կազմակերպուած են՝ Քարլոսեան նախկին սպաներով։ Վերջերս շատ մը ռազմամթերք ցամաք հաներ են Վալէնսիայի մօտ։ Պապն իմանալով հրահանգ տուաւ Սպանիոյ կղերին արգիլել Քարլոսական շարժումներն, չմասնակցիլ և ո և է դժուարութիւն չյարուցանել արդի կառավարութեան դէմ։ Կառավարութիւնը խիստ միջոցներ ձեռք պիտի առնու այս շարժումն արգիլելու։

ԲԷՇԹԱ.—Գերմանիոյ կայսրը Սեպտ. 8/20ին հոս ժամանելով երեք օր պիտի մնայ։ Մեծ հանդէսներ պիտի տրուին։

ՊՈՒՔՐԷՇ.— Ռուսական Մոսկովա շոգենաւն, որ Սերպիոյ հաչւոյն ռազմամթերք կ'տանէր եւ որ ռումանական մարտանաւու մը կողմէ վար դրուած էր, արձակուեցաւ, զի չէզոք ջուրերու մէջ կ'ուղեւորէր։ Ռուս լրագիրք խստիւ կ'պախարակեն ռումէն նաւատորմին պաշտօնէութիւնը։

ՍՈՖԻԱ. — Այսօր սկսաւ գործադրութեան դրուիլ այն պարտաւորիչ օրէնքն որով բոլոր պաշտօնատարք պարտին տեղական կերպասէ հագուստ և տեղական կաշիէ կօշիկ կրել։

ՍԵՂԱՆԱԽՕՍԱԿԱՆ

ՍԱԿԱՐԱՆ ՂԱԼԱԹԻՈՅ

ՓԱԿՈՒՄ

Օսմ. քօնսօլիտէ Սէրի Դ. Օ. Ռ.		24 19
Ամէնէն բարձր գին	»	24 19
Ամէնէն վար գին	»	24 14
Ռումէլիի երկաթ. գոց. ֆր.		118 25
Ամէնէն բարձր գին		118 25
Ամէնէն վար գին		117 25

ԲԱՑՈՒՄ, 2 Սեպտեմբեր

Օսմ. Քօնս. Սէրի Դ. Օ. Ռ.		24 18
Ռումէլիի երկաթուղի Ֆր.		117 75
Օսմանիյէ	»	— —
Ռէժի	»	— —
Օսմ. Պանքա	»	15 30
Քրէտի ժէնէրալ օթթօմ.	»	7 07
Երկրագործական Պանքա	»	9 —
Սօս. Օթ. Շմնտ է Վալ. Ա. Ռ.		8 15
Օսմ. Ապահ. ընկեր.	»	4 12
Թրամուէյ բաժնեթ.		685 —
» Ժուիսանս		230 —
Թրամուէյ պարտաթ. ֆր.		496 —
Տէրքօսի Ջուրի ընկ.	»	332 50
Քարափ Կ. Պոլսոյ	»	466 —

ՍԹԻԼԱՆՑ

Քօնսօլիտէ ուղ. օրուան Օ. Ռ.		3 —
» մէկ ամսուան »	»	— —
Ռում. երկ. ուղ. օրուան »	»	— —
» » մէկ ամսուան »	»	— —

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՑ

20 ֆրանքնոց	Ղրշ.	87 09
Անգլիական ոսկի	»	109 37
Բօլ էմբէրիալ	»	89 20
Քրիմից	»	51 10
Մէճիտիյէ արծաթ	»	107 25
Ռուպլի թղթադրամ Օ. Ռ.		8 58

ՓՈԽԱՆԱԿԱԳԻՐ

Լոնտոն 3 ամիս ղրշ.		109 ¼
Փարիզ 3 » ֆր.		23 10
Ֆիօրին մանրա	»	10 92½

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՍԱԿԱՐԱՆՔ

ԼՈՆՏՈՆ, 13 Սեպտ.

Օսմ. քոնս. Սէրի Ա.	Ա. Ռ.	66 50Գ. Կ.
» » » Բ.	»	41 75
» » » Գ.	»	24 37Գ. Կ.
» » » Դ) բաց.	»	22 25Գ. Կ.
) գոց.	»	22 31Գ. Կ.
Փոխառութիւն Գաստալա	»	80 50
» Օսմ. 3 ½ %	»	99 50
Օսմ. Կայս. Պանքա	»	14 25
Այտընի երկաթուղի	»	16 87
Եգիպտական Միացեալ	»	107 63
Անգլ. քօնսօլիտէ Գ. Կ.	»	111 56
Հելլենական 5 %	»	31 50
Մօնօբօլ Հելլենական 4 %	»	36 50
Ռանթ » 4 %	»	27 —
Պուլկ. փոխառ. 6 % 1888	»	95 —
» Նոր » 6 % 1892	»	95 —
Փոխան. Փարիզի վրայ	»	25 36¼
Դրամազեղչ	»	2 —

ՎԻԵՆՆԱ, 13 Սեպտ.

Փոխան. Փարիզի վրայ ֆիօր.		47 57
» Լոնտոնի վրայ	»	119 90
Ռումէլիի երկաթուղի	»	65 40
Օսմ. Ռէժի	»	161 50

ՓԱՐԻԶ, 13 Սեպտ.

Օսմ. քոնս. Սէրի Դ.) բաց. ֆր.		22 47
) գոց.	»	22 55 Գ. Կ.
» » » Բ.	»	42 20
» » » Գ.	»	24 50Գ. Կ.
Օսմանիէ	»	409 —
Ռումէլիի երկաթուղի	»	119 —
Օսմ. Ռէժի	»	343 50
Օսմ. Կայս. Պանքա	»	609 50
Ֆրանս. Ռանթ 3 %	»	104 27
Քրէտի Լիօնէ	»	791 —
Պանք տը Բարի	»	865 —
Սուէզի բաժնեթուղթ	»	3253 —
Իտալական Ռանթ	»	94 30
Սպանիական արտաքին	»	62 15
Չէք Լոնտոնի վրայ	»	25 205
Դրամազեղչ	»	2 —

ՊԷՐԼԻՆ, 13 Սեպտ.

Օսմ. փոխառութիւն 1888 մարք		94 75
Ռումէլիի երկաթուղի	»	119 70
Անատ. երկ. պարտաթղթ.	»	93 —
Փոխ. Լոնտոնի վրայ 3 ամս.	»	20 270

ԻՒՆԻՕՆ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀՐԴԵՀԻ ՃԻՒՂ — ԿԵՆԱՑ ՃԻՒՂ

ՀԻՄՆԵԱԼ 1828 — ՀԻՄՆԵԱԼ 1829

ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ Ի ՓԱՐԻԶ ՊԱՆԹ ՓՈՂՈՑ ԹԻՒ 15, ԻՒՐ ԱՊԱՐԱՆՔԻՆ ՄԷՋ

ՀՐԴԵՀԻ ՃԻՒՂ			ԿԵՆԱՑ ՃԻՒՂ		
Դրամագլուխ	Ֆր.	10,000,000	Դրամագլուխ	Ֆր.	10,000,000
Պահեստ	»	7,650,000	Պահեստ	»	104,500,000
Թղթապանակի մէջ	»	69,246 000	Ապահովագրութիւնք	»	250,000,000
Հասոյթ 1892 տարւոյ	»	16,000,000	Հասոյթ 1892 տարւոյ	»	17,750,000
Հատուցուած վնաս	»	176,000,000	Հատուցուած վնաս	»	65,000,000

Ընկերութեան դրամատունն է Օսմ. Կայս. Պանքան.

Մանրամասնութեանց համար դիմել առ մասնաւոր Տնօրէն Տ. ՍԻՄՈՆ ՔԱՑՍԷՐԼԵԱՆ Կ. Պոլիս, Կալաթա, Քարաքէօյ Եէնի-Խան Ա. յարկ։

Կենաց ճիւղին Տեսուչ, ՄԻՀՐԱՆ ՏԷՐ ՍԻՐՕՆԵԱՆ

ՌՕՍԻԱ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

1881 Մարտ 20 ի Կայս. Իրատէով արտօնեալ Ընկերութեան կեդրոնատեղին Բեթերսպուրկ Ընկերութեան ապարանքը, Մեծ Մորսքայա 37 Ապահովագրութեանց ճիւղեր ՀՐԴԵՀ. — ԿԵԱՆՔ. — ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԻՒՆ. — ԱՐԿԱԾՔ։

Ընկ. դրամագլուխ ամբողջովին վճարուած 10,000,000 Ֆր.
Երաշխաւորութեան գումար 67,000,000 »
1895 ի հասոյթը 25,000,000 »
1881 էն ի վեր Ընկերութիւնը իր ապահովագրեալներուն վճարած է մօտ 100,000,000 »

Ընկերութեան քննիչ ի Կ. Պոլիս Ա. ՀԻՒՐՄՈՒԶ. Ղալաթիա, Քարաքէօյ (Հին Մուսթաֆա տեղը). Ընդհ. Գործակալ Թուրքիոյ համար ԹԷՕՏՕՐ ՐԷՔԷՐՏ

ՀՐԱՇԱԼԻ ՍՊԵՂԱՆԻ ՄՈՐԹԻ

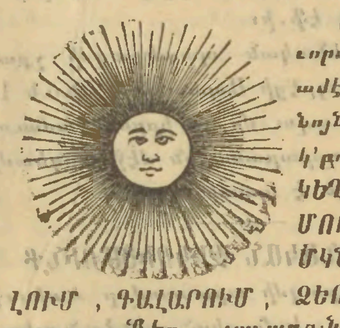

Այս հրաշալի պատրաստութիւն ցարդ գտնուած կարեւորագոյն և ԲԱՑԱՐՁԱԿ ԴԵՂՆ է ՄՈՐԹԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆ ամէն ձեւին համար։ Տղոց և մեծերու աչքերէն և մարմնոյն այլ մասերէն ամէն բորբոքում կ'վանէ, և շուտով կ'բուժէ — ՎԷՐԲԵՐ, ՊԱԼԱՐՆԵՐ, ԱՅՏՈՒՑՆԵՐ, ՔԱՂՑԿԵՂՆ իսկ (թէ ժամանակին առնուի,) ՈՒՌԵՑՔՆԵՐ, ՄՈՐԹԻ ԲՈՐԲՈՔՈՒՄՆԵՐ, ՑՕԴԱՑԱՒՈՏ անդամներ, ՄԿՆԱՑՈՒՑՆԵՐ, ԳԼԽՈՒ վէրքեր, ՈՏՔԻ ցաւեր, ԴԵԼՈՒՄ, ԳԱԼԱՐՈՒՄ, ՁԵՌՔԻ քեռուքռուկներ, դժնակի ԿՏՐԱԾՆԵՐ, ԱՉՔԻ բորբոքումներ, լաւագոյն ՕԾԱՆԵԼԻՔ ԱՉՔԻ, ԷՐԱԾԻ համար մէկ հատիկ դեղ, որ կ'զօրէ, երբ բժշկաց դեղօրայք ի դերև կ'ելնեն։ ԱՇԽԼԻԻ վէրքին, գլխու ԹԵՓԻՆ, ՕՁԱԽՏԻ, ԲՈՐՈՏՈՒԹԵԱՆ, ԳՈՆՋԻ և ՄՈՐԹԱՅԻՆ ՀԻՒԾԱԽՏԻ, ՔՈՍԻ, և նմանօրինակ հիւանդութիւններու գերազանց դեղ և դարման։

Հրահանգ գործածութեան. — ՑՕՓԱՑԱՒԻ, ԳԵԼՈՒՄԻ, ՄԿՆԱՑՈՒՆՑԻ, և ՄԷՋՔԻ ԲՈՆՈՒԵԼՈՒ և այլ ամէն ներքին ցաւերու համար այս Օծանելիքով աղէկ չփէ օրն երկիցս։ — ԱՆԴԱՄԱԼՈՅԾՈՒԹԵԱՆ համար օծէ ողնայարն և բռնուած մասն օրը մէկ-երկու անգամ. օծէ բորբոքած աչքն, առտու իրիկուն քսէ ԿՈՇՏԵՐՈՒՆ լաթ մը օծելով, նմանապէս ՈՏՔԻ ցաւերուն համար։ Ամէն տեսակ ՎԷՐՔԵՐՈՒ համար այս սպեղանին դրէք՝ վէրքն և շրջակայ բորբոքեալ մասերը ծածկելու չափ մեծ լաթով մը, 24 ժամն անգամ մը փոխեցէք՝ եթէ շատ թարախ հոսի կամ շատ ցաւ ըլլայ, կամ եթէ չաթն իյնայ, նշան է մօտալուտ ապաքինման։ ՈՉ ՄԷԿ ՏՈՒՆ կամ ՆԱՒ պէտք է զուրկ ըլլայ սոյն սպեղանիէն։ Գին 3 չիլ. 6 բ. և 5 չիլ մէկ տուփը։ ՀՐԱՇԱԼԻ ՄՈՐԹԻ ՍՊԵՂԱՆԻԻ Ընկ. որ յ'Օսմ. Մ. Նահ.: Կ. Պոլիս, միակ կեդրոնատեղին ԷՍՄԸՆՏ ՔԱՌՈՒՄԱՆԱ, Ընդհ. Անգլ. վաճառատուն, 95–97 Կալաթա-Շիշլիի Թրամվայի կայարան, Վոյվոտայի քով Կ. Պոլիս։

ՄՈԳԱԿԱՆ ՆԵՐԿ

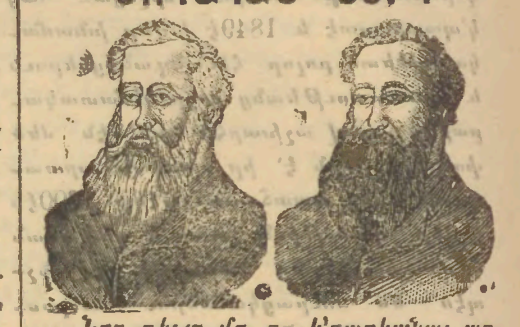

Նոր գիւտ մը, որ կ'բաղկանայ արմատներու նիւթէ ու խոտերէ, ճերմակ գլխը սեւ կամ շագանակագոյնի կ'վերածէ մնականին նման։ Սպիտակ կամ կարմիր մազերը կ'վերածուին բաց շագանակագոյնի և կամ մութ սեւի։ Փորձը ցոյց տուած է որ այս ներկ ուրիշներէն գերազանց է և այնքան ենակամին նման է որ մանրադիտով գիտողն անգամ կ'խաբուի։ Մազերուն անկումը կ'արգիլէ, թեփերը կ'վանէ ու մաքուր կ'պահէ մազերը։ Գործածութեան եղանակը. — Գործածել առաւօտուան աղէկ մը չորցնել յետոյ փոքր չափ մը պնակի մէջ դնել և սանտրով կամ խոզանակ մը թեթեւ մը թրջելով մազերուն լաւ մը քսել, այնպէս որ ամբողջ մազերը թրջէ. մինչեւ չորնալը գլուխը բաց կենալ։ Վաճառատեղին է Թուրքիոյ մէջ իր միակ ցրծակալին Էֆէնտի Գարըպեանի, անոր ընդհ. մթերանոց՝ 95—97, Ղալաթիա, Նիւքըլէ-գալըճըըմ, Վոյվոտա, Կալաթա-Շիշլիի Թրամվէյներու կայարանին մօտ։

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ
Գ. ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆ

Պատիւ ունի ծանուցանել որ ամէն օր մինչեւ կէսօր կը գտնուի Նախկին անգղ Սկիւտարի շուկան Մահքէմէ փողոց պալսիկ ծխավաճառին վերի յարկը։ Կէսօրէն վերջը Բերա Կալաթա-Սէրայի վարժարանին դիմաց թիւ 200 աբարթմանն Ա. յարկ թիւ 3։ Վկայեալ եւ ծանօթ ատամնաբոյժն յանձն կ'առնու ակռայի վիրաբուժական ամէն գործողութիւնք ի հարկին թմրեցուցիչ դեղերով։ Նոր դրութեամբ կը պատրաստէ ակռայ եւ դէմքի յարմար առանց հնար, առանց զսպանակի և արմատներու վրայ առանց քիմքի, պատուական արհեստական ամէն ձեւ ակռայ։ Դիմողք դոհ պիտի մնան գիներու չափաւորութենէն եւ գործողութեանց կատարելութենէն։ Գր. խորհրդակցութիւնք ձրի։ 43–53

Ց. Թ. ՀԻՆԴԼԵԱՆ
ԴԻՒՐԻՆ ԵՂԱՆԱԿ
Ֆրանսերէն ընթերցանութեան և գրուցատրութեան
Գին 2 ղրուշ

Ցարգոյ Դաստիարակաց մասնաւոր ուշադրութեան կ'յանձնենք այս նոր Բերական-Ընթերցարանն՝ էր տեսակին մէջ մէկ հատիկ, որ շատ հեշտ եղանակաւ կ'ուսուցանէ ընթերցանութիւն։ Աշակերտն առաջին դասէն իսկ, այսինքն տառերը ճանչնալ սկսելու վայրկենէն մայրական մեթոտով կ'վարժուի նաև զրուցատրութեան։ Համակեդրոն շրջանակի դրութեամբ այս դասագիրքը կը պատրաստէ աշակերտը հեշտիւ սորվելու Ֆրանսերէն լեզուի ուսուցման համար երկասիրողին պատրաստած միւս դասագրքերուն, ամենքն ալ Տարրական Նախակրթարանի կրթական ծրագրին ոգւոյն և պահանջման համաձայն։ 10–3

ՃՇՄԱՐԻՏ ԿԱՐԻ ՄԵՔԵՆԱՆԵՐ
ՍԻՆԿԷՐ
ԼԱՒԱԳՈՅՆՆ ԱՄԲՈՂՋ ԱՇԽԱՐՀԻ ՄԷՋ
ՄԻԱԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉ Ն. ՆԱՑՏԼԻՆԿԷՐ
ՀԱՅԹԱՅԹԻՉ ՎԵՀ. ՍՈՒԼԹԱՆԻՆ

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ Ի ԳԱՒԱՌՍ ԵՒ Ի Կ. ՊՈԼԻՍ

ԲԵՐԱ. — Մեծ-փողոց Կալաթա Սէրայի Լիսէին դիմաց։
ՂԱԼԱԹԻԱ. — 1. Սինկէր խան, Թիւնէլի եաին։ 2. Գարաքէօյի մօտ թիւ 120, Շիշլիի Թրամուէյներու կայարանին դիմաց։
ՊՈԼԻՍ. — Սիրքէճի, Հօճա-Փաշա, Պապը Ալի Ճատտէսի Թիւ 11։

ԻԼԱՆ
ԽԱՃԻՆԷԻ ԽԱՍՍԱՒ ՇԱՀԱՆԷ

Խազինէի Խասսաի Շահանէճէ միւպայէա օլունաճագ գուրու ֆասուլեա վէ սապօն վէ ղէյթին խաղընըն միւնագասալարընա պաշլանըլաըղընտան, իթայա թալիպ օլանլարըն Խազինէի ճէլիլէի միւշաըիլէյհայա կէլմէլէրի իլան օլունուր։ 28 աղօստ. 313 3—2

Խազինէի Խասսաի Շահանէճէ միւպայէա օլանաճ չուգա վէ ապա վէ ելպիսէյէ քէթէն վէ սա փիւսքիւլ ֆէս միւնագասասընա պաշլանըլաըղընտան թալիպ օլանլարըն ճումասըն զայըը կիւնլէրտէ վէ մասանըօլ վէ ամէրիգան վէ սալաշպուըըն տախըի սէնէի հազըրէ իյլուլըըն 31ինճի չարշանպէհ կիւնիւ գարարը գաթիւի վիրիլէճէկլէնտէն եէվմը մէզգիւրտէ իթասըը արզու խոէնլէրին Խազինէի միւշաըիլէյհայա միւրաճաաթ էյլէմէլէրի իլան օլունուր։ 3—2
31 աղօստ. 313

ՊԱՐԶ ՕՐԱՑՈՅՑ
1898 Տարւոյ
Ցօրինեալ ի ՄԱՐՈՒՔԷ ՑՈՎՍԷՓԵԱՆԷ
Սէպհում. Ս. Փ. Ազգ. Հիւանդանոցի
Գինն 1 Ղրշ.

Ազգ. Հիւանդանոցիս սեպհականութիւնն եղող սոյն Օրացոյցն այս տարի ժամանակէն առաջ հրապարակ հանուած է ընտիր թղթի վրայ մաքուր տպագրութեամբ, որպէս զի արգոյ հասարակութիւնն մանաւանդ հեռաւոր գաւառաց ազգայինք կարենան ժամանակին պատրաստ ունենալ զայն։ Ընդարձակն եւս քիչ օրէն պիտի հրատարակուի ձոխ պարունակութեամբ։ — Հոգաբարձութիւնս մեծ յոյս ունի որ պատուարժան հասարակութեան իւրաքանչիւր անհատ նկատողութեան առնելով Հիւանդանոցիս նիւթական եւ դրամական ներկայ կացութիւնն ու պատուպարիչ հազարէ աւելի սաւսարթիւը, պիտի փափաքի նուէր մ'ընել նոյն հաստատութեան գոնէ մէկ մէկ հատ օրացոյց գնելով։ Ազգայինք կարող են մէկ Օրացոյցի գնով նշանաւոր նպաստ մ'ըրած ըլլալ, երբ իւրաքանչիւր ոք փութայ այդ փոքրիկ նուէրը զանց չընել։ (Կնիք)

ԲՕՈՒԷԼԻ ԱՆԻՍՈՆԻ ՊԱԼՍԱՄ

Հազի, հարբուխի, զանոյն կարճուրեան, ընդարձակութեան պէմ, եւն.

Այս թանկագին դեղը տարօրինակ յատկութիւն ունի անմիջապէս փափկելու հարբուխը, հազը, կոկորդի ցաւը, դժուարաշնչութիւնն, եւլն։ Իր ազդեցութիւնը կ'ընէ կարծրացած մաղասը կակուղցնելով եւ արտաքսումը դիւրացնելով։ Կոկորդի անհաճոյ խխնջումներով դիւրաւ ցերեկ հազցող եւ հանգիստը կորսնցնող անձինք կը հանգստանան եւ մէկ շիշը բաւ է հիւանդութիւնը բուժելու։ Այս անման դեղ հրաշքներ կը գործէ չնչարգելութեան, հինցած հազի, էնֆիլիւէնցայի եւ ուրիշ պարագաներու մէջ։

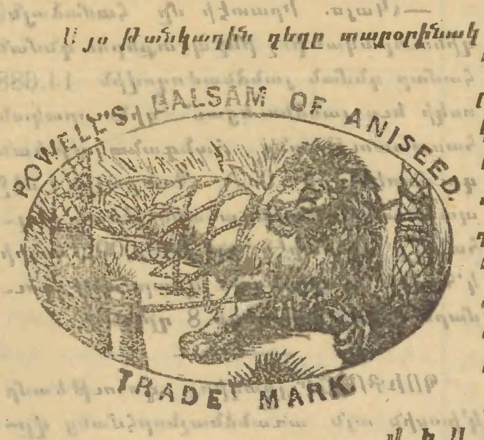

ՎԿԱՅԱԳԻՐ

Ստորագրեալս, Թուրքուզը Հագոբ էֆ., բնակեալ Տօլմա-Պահչէ, թիւ 25, կը վկայեմ որ 40 տարիէ ի վեր չնչարգելութենէ տառապելով համբաւաւոր բժիշկներուն դիմեցի եւ շատ տեսակ դարմանի, բայց օգուտ չտեսայ. հիւանդութիւնն օրէ օր սաստկացաւ։ Ինչ ընելիքս չէի գիտեր, երբ բարեկամներ խորհուրդ տուին որ դիմեմ Կալաթա, Վոյվոտայի պահականոցին քով, թիւ 95-97, Պ. Էտ. Քարուանայի անգլ. վաճառատունը՝ հոն ծախուած «ԲՕՈՒԷԼԻ ԱՆԻՍՈՆԻ ՊԱԼՍԱՄ»ը գործածեցի եւ 3 ամսէն կատարելապէս բժշկուեցայ։ Եւ զայս հրատարակելը մարդասիրական պարտք կը համարիմ։ Կ. Պոլիս, 4 ապր. 92. Ստորգր. ԼՍԱՏ ՀԱԳՈԲ

Ընդհ. Մթերանոց Էտմոնտ Քարուանայի անգլ. վաճառատունը Կալաթա, Վոյվոտա փողոց թ. 95-97։ Կը գտնուի նաեւ բոլոր դեղարաններն և դեղավաճառաց քով։

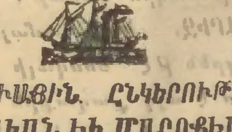

ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՒ ՄԱՐՈՔԵԱՆ
Ն. ԲԱՔԷ ԵՒ ԸՆԿ.
Մարսիլիայի և Պոլսոյ միջեւ շաբաթական նաւագնացութիւն
Ա. կարգ 245 Ֆրանք
Բ. » 175 »
Ուղեւորի եւ ապրանք փոխադրութեան նաւուղեգծի, ուղեւորութեան և այլ տեղեկութեանց համար
Դիմել առ գործակալ
ԹԻՄՈԹԷ ԸՐՊՈՒԼ
Մումհանէ փողոց թ. 9

ԱՐՏՕՆԱՏԷՐ՝ ԲԻՒԶԱՆԴ ՔԷՉԵԱՆ

ՏՊԱՐԱՆ «ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ» ՕՐԱԳՐՈՅ
Կ. Պոլիս, Nº 38, Պապը Ալի Ճատտէսի

ԹԵՐԹՕՆ «ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ»Ի (76)

ԺՕՐԺ ՕՆԷ
ԿԵՆԱՑ ՊԱՅՔԱՐՆԵՐԸ
ՏՈՔԹՈՐ ՌԱՄՕ
Ե
ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

Սառագիւ, գիտես որ երբեք չեմ սիրած զինքն, և կանխազգացումս ունէի այն շարեաց որք իր կողմէ պիտի պատահէին մեզ, բայց չեմ կարող ուրանալ թէ դառնապէս զղջացի։ Միայն քու վրադ կը մտածէր, միայն զքեզ կ'ուզէր, և այս տարաբախտուհին, դրան միւս կողմէն, տախտակամածին վրայ ծնրադրած, կ'արտասուէր. մահամերձէն աւարագիր. անոր ճգնաժամու անկողնէն հեռի, երբ թէ Միւնզէլ կը փախնէր անոր ներկայութեամբն արդիւնքն ըլլ բարեկամութեանց ապաւինելէ, իրրեւ գթութեան և ներման ապաւէնի մը։ Օհ, մի ցաւիր թէ չես կրցած վրէժդ լուծել, բարկութիւնդ իջեցուցիր, ոխդ հանդարտէ։ Անոնք քու կրցածէդ աւելի լաւ պատժուեցան, և եթէ զանոնք ողջ բռնէիր, պիտի չկրնայիր այնքան անողոք ըլլալ որքան անոնք եղան իրենց անձին համար։

Ռամօ մոլիկ ըրած էր իր բարեկամին, գլուխը ձեռքերուն մէջ ծածկած, առանց ընդմիջելու անոր խօսքն, երբեւ անզգայ էր ամէն ըսածներուն։ Այսպէս քանի մը վայրկեան անցաւ, յետոյ դէմքը բանալով,

— Ո՛հ, զիրենք մոռնալու վեհանձնութիւնը կրնայի ունենալ, բայց կարելի ըրի՞ն ինձ։ Իրենց ոճիրը չէ ջնջուած իրենց մահուամբ, իրենցմէ եաքն ալ ապրած է։ Անոր հետքն ողջ մնացած է, իմ տանս մէջ, իմ քովս, աչքերուս առջեւ։ Ահա թէ ինչ է իմ դառնակսկիծ տանջանքս, անբուժելի վէրքս։ Այս զաւակէն, զոր պաշտեցի, որուն տուի ամէն բան, որ միսիթարութիւնս և ուրախութիւնս էր, պէտք է որ հեռանամ սոսկմամբ։ Ո՛հ, չեմ կրնար բացատրել քեզ ինչ որ կ'անցնի կը դառնայ սրտիս մէջ, այս սոսկալի յայտնութենէն ի վեր։ Խնճնենալու ասիճան կը տառապիմ... Բոլոր գաղափարներս կատաղաբար իրարու կ'ընդհարին ուղեղիս մէջ։ Մերթ ընդ մերթ խղճմի կ'ըսեմ թէ հրէշ մ'եմ որ կը մերժեմ այս անմեղ արարածը, կը ջանամ խղճմի հաստատել թէ անկարելի է որ այսքան կարճ ժամանակամիջոցի մը մէջ փոխուած ըլլամ։ Այս առաւօտ կը սիրէի զինքն, և այս երեկոյ կ'ատեմ... Լռութիւն է այս՝ անհաւանականութեան, յիմարութեան, և սակայն այս այսպէս է։ Մէկ րոպէն բաւական եղաւ այս սէրը թունաւորելու, այս պաշտումն աւերակ դարձնելու համար... Կուռքը կործանած է, և ի՞նչպէս վերականգնելու է զայն։ Կըշռած ըրի իմաստասիրութեանս, մարդկութեան իրաւունքներն օգնութեան կանչեցի... Բոլոր այս սկզբունքներն, որոց անուամբ ցարդ գործած եմ, անօգուտ և ունայն եղան... Այլեւս չեմ պատճառաբաներ։ Միտքն յաղթուած է յիս, անհնանական մ'ան է որ կը յաղթէ, կուլայ, կը պոռայ, վասն զի իր ձագը, զոր կը սիրէր, իրմէ չէ, այլ եւ չի մոռնար անոր, և յուսահատ է...

— Ադոր արդէն պատասխանած եմ... Ի՞նչ գիտես այդ մասին, ըսաւ Թալվան։ Դուն որ գիտնական բժիշկ մը, ճարտար բնախօս մ'ես, ի՞նչպէս յառաջ կը դնես այդպիսի երզութիւն մը։ Շատ յանդուգն ես։ Կին մը տարիածու մը ունի. անկէ ծնող տղան անպատճառ այդ մարդէ՞ն ըլլալու է. առիկա վիպական և եզերական փաստ մ'է։ Հերշտ կեղծիք, իրաց վիճակ մը յառաջ բերելու համար։ Բայց իրականութիւնն այնքան պարզ չէ։ Այս կինն, արդարեւ, ունի երիկ մը, որ նոյնպէս կը վայելէ զայն... Ո՛հ, կը սրտմտեցնեմ քեզ, բայց թո՛ղ որ խօսքս շարունակեմ... Հեղինակի մը երեւակայութիւնը կամ նախանձոտի մը կեղծութիւնն ունենալու է, հաստատելու համար թէ տղան հօրմէն պիտի չըլլայ։ Ի՞նչպէս գիտես։ Եւ նախ դուն, կը համարձակի՞ս ուրանալ թէ աշխիկդ քուկդ չէ։ Զգայական փաստը յառաջ պիտի չբերեմ քեզ. պիտի չըսեմ. Նա քու մտածութեանդ զաւակն է. չկայ իր մաքին մէջ զգայութիւն մը, իր սրտին մէջ յուզում մը որ քենէ չի բղխի... Ոչ, պիտի չատանամ վկայութեան կոչելով պարզ բանավարութիւնը, միայն պիտի բանեմ բնութիւնն և համեմատնս բայթը ուժովը պիտի գոչեմ. կը միայլիս, և այդ սխալդ կրնայ մահացու ըլլալ այս տղուն, քեզ, Ռոզէրի, ինձ, վերջապէս մեզ ամենուս համար որ զայն կը սիրենք։

— Եւ ես պիտի պատասխանեմ քեզ, ըսաւ Ռամօ, նոր գրգռութեամբ մը, թէ իմ համոզումս նոյնչափ զօրաւոր է որչափ քուկդ, և թէ բան մը չէ կարող փոխել զայն։ Ո՛չ, այս զաւակն իմ որդին չէ և այս մասին հաւաստի ըլլալու համար, բաւական է տեսնել զայն։ Անոր վրայ ամէն բան բարձրաձայն կը հռչակէ ոճիրն, որոյ նիւթական ու բարոյական բխումն է, և որոյ չնորհքն, քաղցրութիւնն, հրապոյրն ունի։ Սիրոյ զաւակ մ'է, կ'ըսեմ քեզ, զգայարանաց արբշռութեան և սարսուռին մէջ յղացուած։ Այս հիանալի արարածը չէ՛ մարմնացած համակամ և օրինաւոր զուգաւորութեան մը մէջ։ Սիրահարիկի ու կրակոտ կնոջ մը է որ փթթած է անոր մէջ, ամէնէն անհարկու վկան, որ զինքը կ'ամբաստանէ, նոյն իսկ իր անձն է։ Թերուսի անունով մը և զեատի կնոջ մը այս տղջիկը կարելի՞ բան է որ ծաղկափթիթ գարուն մ'ըլլայ։ Օ՛ն անդր, եթէ մինչեւ իսկ պարագաները, թուականները այնքան լաւ չհամաձայնէին հակառակն ապացուցանելու համար, անկարելի պիտի ըլլար ինձ հաւատալ թէ ես իր հայրն եմ։ Ուրեմն զադրէ՛ զիս ծեր խելագարի մը տեղ դնելէ որ ուրիշ բան չուզեր բայց եթէ համոզուիլը գիմացնեն այնպիսի քաջասիրտ մարդ մ'է որ կրնայ իր բականութիւնը դէմ առ դէմ դիտել։

Այս անգամ Թալվան հարկադրեց թէ այլեւս աւելցնելու բան մ'իսկ չգտնէր։ Ռամօ այլեւս չէր պղրար կորեռ ծերունին խելքը գլուխը եկած էր, և իր մտածութիւնը նոյնքան պայծառ էր որքան իր խօսքն յստակ։ Ռամօ չա ունակեց.

— Տանս մէջ ունիմ օտարուհի մը որուն օրէնքը կուտայ օրինաւոր զաւակի մը բոլոր իրաւունքները։ Դժբախտութեան ամենամեծ խայտառակութիւնն է տեղծել կացութիւն մը զոր ես պիտի լուծեմ ի՞նչպէս, պիտի ընեմ։ Դեռ չեմ գիտեր, բայց պիտի խորհիմ ատոր վրայ։

— Մայրայեղ որոշումներ մի՛ առներ, ըսաւ Թալվան, խնայէ այդ փոքրիկին, եթէ ոչ իր անձին համար, գոնէ ինձ համար։ Գիտես թէ որչափ կարեւոր կը սիրեմ զայն։ Իմ զգացումներս ոչ մին փոխուած է, եթէ այլեւս չես ուզեր տեսնել զայն, եթէ քովդ իր ներկայութիւնն անհանդուրժելի կ'երեւի քեզ, մի՛ մոռնար թէ ես պատրաստ եմ ինքզինքս անոր նուիրելու...

Թարգմանեց Բ. Մ. ՊՕՅԱՃԵԱՆ (Շար.)